

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Global Civil
Society Strengthening

COUNTERPART
INTERNATIONAL

QADINLARA QARŞI AYRI-SEÇKİLİYİN LƏĞVİ ÜZRƏ BMT KOMİTƏSİ

**Alternativ hesabatın hazırlanması
və təqdim edilməsi**

**Fərdi şikayətlər
proseduru**

**QADINLARA QARŞI
AYRI-SEÇKİLİYİN LƏĞVİ ÜZRƏ
BMT KOMİTƏSİ**

**Alternativ hesabatın hazırlanması
və təqdim edilməsi**

**Fərdi şikayətlər
proseduru**

Tərtibatçı müəllif: Sahib Məmmədov
Məsləhətçi: Mehriban Zeynalova

Təlim modulu və əlavə sənədlərin daxil edildiyi bu vəsait **“Təmiz Dünya” Qadınlara Yardım İctimai Birliyi və Vətəndaşların Əmək Hüquqlarını Müdafiə Liqası**ndan ibarət QHT Koalisiyası tərəfindən həyata keçirilən **ABŞ Beynəlxalq İnkişaf Agentliyinin vəsaiti ilə Kounterpart İnterneşnl təşkilatı** tərəfindən maliyyələşdirilən **“Qadınlara münasibətdə ayrı-seçkiliyin ləğvində ictimai vəkillik mexanizmlərindən istifadə”** layihəsi çərçivəsində hazırlanaraq nəşr olunmuşdur.

“Bu vəsaitin ictimaiyyətə çatdırılması Kounterpart International və onun tərəfdaş təşkilatları vasitəsilə icra olunan Qadın İştirakçılığı Proqramının Azərbaycanda həyata keçirilməsi üçün ABŞ Beynəlxalq İnkişaf Agentliyi tərəfindən imzalanmış RFA-112-11-000001 sayılı qrant müqaviləsinə əsasən Amerika Xalqının dəstəyi nəticəsində mümkün olmuşdur. Burada ifadə edilmiş fikirlər müəllifə məxsusdur və onlar heç də Kounterpart İnterneşnl təşkilatının və ABŞ Beynəlxalq İnkişaf Agentliyinin mövqeyini əks etdirmir.”

İSBN: 976-9952-8072-9-5

©“Təmiz Dünya” Qadınlara Yardım İctimai Birliyi
© Vətəndaşların Əmək Hüquqlarını Müdafiə Liqası

MÜNDƏRİCAT

Layihə haqqında məlumat	4
Təlim modulu və təlim haqqında məlumat	5
Təlim modulu	6
Əlavələr	33
Qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğvi üzrə Konvensiya	33
Qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğvi üzrə Konvensiyaya əlavə olunan Fakultativ Protokol	46

Layihə haqqında məlumat

“Təmiz Dünya” Qadınlara Yardım İctimai Birliyi və Vətəndaşların Əmək Hüquqlarını Müdafiə Liqasından ibarət QHT Koalisiyası 2 Mart 2012-ci il – 15 avqust 2013-cü ili əhatə edən dövr ərzində Birləşmiş Ştatlar Beynəlxalq İnkişaf üzrə Agentliyinin vəsaiti ilə Kounterpart International təşkilatının Qadin İştirakçılığı Proqramı (2011 – 2013) çərçivəsində “Qadınlara münasibətdə ayrı-seçkiliyin ləğvində ictimai vəkillik mexanizmlərindən istifadə” layihəsini həyata keçirir. 18 ay davam edəcək layihənin məqsədi *“Qadınlara qarşı ayrı seçkiliyin bütün formalarının ləğvinə dair BMT Konvensiyasının, ona əlavə olunan fakültativ protokolun, müvafiq BMT Komitəsinin qeyd şərtlərinin və tövsiyələrinin məqsədli qruplar arasında təşviqi, ictimai vəkillik vasitələrindən istifadə etməklə normaların təkmilləşdirilməsi və yeni mexanizmlərin yaradılması yolu ilə qadınların hüquq bərabərliyinin təmin olunması və onların ictimai siyasi həyatda layiqli təmsilçiliyinin təmin olunmasına yardım etməkdir”*. Layihə çərçivəsində aşağıdakı fəaliyyətlərin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulur:

- Konvensiyanın və ona əlavə olunan fakültativ protokolun, həmçinin Komitənin ümumi xarakteri tövsiyələrində məişət zorakılığı və erkən nigahlara bağlı tövsiyələrinin qruplar arasında təşviqi, öyrənilməsi məqsədi ilə ictimai vəkillik kampaniyalarının təşkili;
- Məişət zorakılığı və erkən nigahların aradan qaldırılmasına yönələn normativ hüquqi bazanın təhlili və siyasət sənədinin hazırlanması;
- İctimai vəkillik fəaliyyətləri çərçivəsində telekanallarda *talk-show-unun* təşkili və sosial çıxarın hazırlanması;
- Qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğvi üzrə BMT Komitəsinə alternativ (kölgə) hesabatının hazırlanmasına dair **Power Point** proqramında təlim modulunun hazırlanması;
- Qadınlara Qarşı Ayrı seçkiliyin ləğvi üzrə BMT Komitəsinə hökumət hesabatına alternativ hesabatların hazırlanması və Komitəyə fərdi şikayətlərin verilməsi üzrə məqsədli qruplara təlimlərin keçirilməsi və maarifləndirici vəsaitlərin hazırlanması.
- Müvafiq dövlət qurumu nəzdində vətəndaş cəmiyyəti təmsilçilərindən ibarət ictimai şura yaradılması üçün variantların hazırlanması;
- *work-shop*, maraqlı tərəflərlə dəyirmi masa və press-konfransların təşkili.
- Koalisiyaya daxil olan təşkilatların və partnyor QHT-lərin bacarıqlarının artırılmasına yönələn tədbirlərin təşkili.
- Maarifləndirici və məlumatlandırıcı bukletlərin hazırlanması.

Layihədən bəhrələnən qruplar aşağıdakılardır:

Layihədən bəhrələnənlər aşağıdakı qruplar olacaqdır:

- İxtisaslaşmış vətəndaş cəmiyyəti qurumları;
- Regionların hüquq mühafizə orqanlarının müvafiq vəzifəli şəxsləri;
- Yerli icra və yerli özünüidarə orqanlarının nümayəndələri;
- Qadınlar, uşaqlar və gənclər siyasətini həyata keçirən dövlət orqanlarının regional bölmələrinin müvafiq vəzifəli şəxsləri;
- Regionlarda qadın hüquqlarının müdafiəsi üzrə ixtisaslaşmış QHT nümayəndələri;
- Regionlarda fəaliyyət göstərən vəkillər, praktiki hüquqşünaslar və insan hüquqlarını təbliğ və təşviq edən fəal şəxslər;
- Region qadınları (xüsusən ucqar yaşayış məntəqələrində yaşayıb məlumat və biliklərə çıxışı məhdud olan qadınlar);
- Qərar və qanunlar qəbul edən dövlət orqanları;

Təlim modulu və təlim haqqında məlumat

BMT-nin Qadınlara Qarşı Ayrı-Seçkiliyin Ləğvi üzrə Komitəsinə alternativ (kölgə, əks, paralel) hesabatın hazırlanması, həmçinin həmin Komitəyə fərdi şikayətlərin (məlumatların) hazırlanması üçün nəzərdə tutulan təlim modulu Qeyri Hökumət Təşkilatları, əsasən də qadın hüquqlarının müdafiəsi üzrə ixtisaslaşmış QHT-lər üçün nəzərdə tutulmuşdur.

Təlim modulu **Power Point** proqramında hazırlanmışdır. Təlim moduluna 4 məşğələ daxil edilmişdir. 1-ci məşğələ **“BMT-nin insan hüquqlarının müdafiəsi mexanizmləri haqqında, Müqavilə orqanları, Qadınlara Qarşı Ayrı-Seçkiliyin Bütün Formalarının Ləğvi üzrə Konvensiya və Qadınlara Qarşı Ayrı-Seçkiliyin ləğvi Komitəsi haqqında ümumi məlumatlar”**, 2-ci məşğələ **“Alternativ (kölgə, əks) hesabatlar. onların hazırlanması, verilməsi prosedurları”**, 3-cü məşğələ **“Məlumatların toplanması”**, 4-cü məşğələ **“Fərdi şikayətlər proseduru. şikayətin verilmə əsasları, qaydaları və nəticələri”** adlanır. Hər məşğələ üçün 2 saat vaxt tələb olunur.

Təlim iştirakçılarına dair tələblər:

Təlim iştirakçıları qadın hüquqlarını müdafiə edən QHT-lərin rəhbərləri, proqram rəhbərləri, hüquqşünasları, ekspertləri və ixtisaslaşmış könüllüləri ola bilər. İştirakçıların BMT-nin insan hüquqlarına dair əsas razılaşmaları, insan hüquqlarının müdafiəsinə yönələn nizamnamə və müqavilə orqanlarına dair ilkin biliklərinin olması vacibdir.

Təlimdə 12-15 nəfər iştirak edə bilər.

Təlimin təşkili üçün zəruri olan texniki tələblər və avadanlıqlar:

Təlim bu məqsədlər üçün adaptə olunmuş auditoriyada təşkil olunmalıdır. Təlim iştirakçıları qeyd dəftəri, qələmlə təchiz olunmalıdır. Təlim üçün multiproektor və notebook tələb olunur.

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Global Civil
Society Strengthening

COUNTERPART
INTERNATIONAL
in partnership for
results that last

QADINLARA QARŞI AYRI-SEÇKİLİYİN LƏĞVİ ÜZRƏ BMT KOMİTƏSİ

Alternativ hesabatın hazırlanması və təqdim edilməsi

Fərdi şikayətlər proseduru

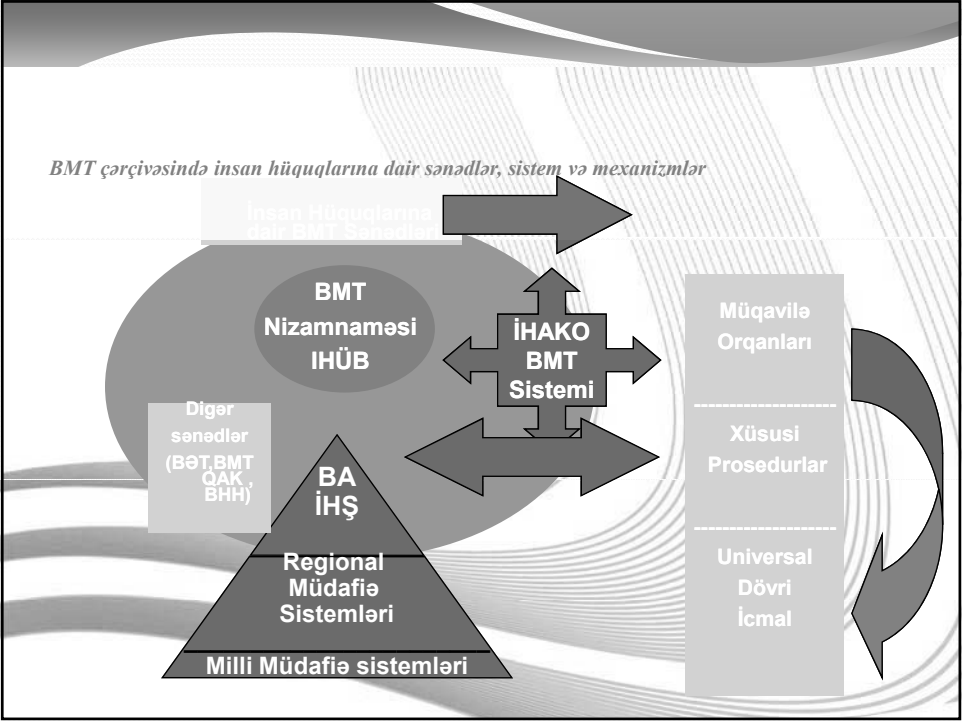

Təlim Modulu-2012

1-ci MƏŞĞƏLƏ

*BMT-nin insan hüquqlarının müdafiəsi
mexanizmləri, müqavilə orqanları, qadınlara qarşı
ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğvi üzrə konvensiya və
qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyin ləğvi
komitəsi haqqında ümumi
məlumatlar*

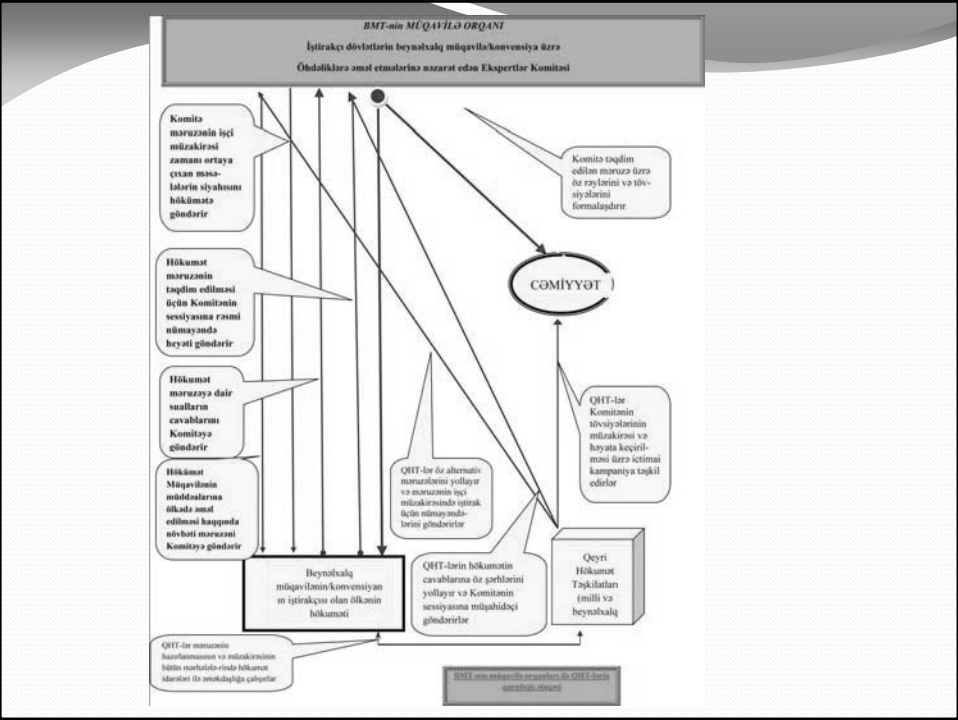

BMT nin müqavilə orqanları

BMT çərçivəsində insan hüquqlarına dair 9 əsas Beynəlxalq müqavilə vardır. Onlardan biri-zorakı yoxlamalara dair Konvensiya hələ qüvvəyə minməmişdir. Bu razılaşmaların 8-i üzrə nəzarət mexanizmləri olan müqavilə orqanları fəaliyyət göstərir. Komitə adlanan bu orqanlar müstəqil ekspertlərdən təşkil olunur. Bu orqanlar BMT nin insan hüquqları üzrə müvafiq müqaviləsi əsasında yaradılıb. Bu orqaların əsas funksiyası iştirakçı dövlətlər tərəfindən müqavilələr üzrə öhdəliklərin yerinə yetirilməsini müşahidə etməkdir. Komitələr müvafiq müqavilələrdə nəzərdə tutulmuş müddəalara uyğun yaradılıb. Hazırda fəaliyyət göstərən Komitələr:

- İnsan Hüquqları Komitəsi
- İqtisadi, Sosial və Mədəni Hüquqlar üzrə Komitə
- İrqi Ayır Seçkiliyin Ləğvi üzrə Komitə
- Qadınlara Qarşı ayrı-seçkiliyin Ləğvi üzrə Komitə
- İşgəncələr Əleyhinə Komitə
- Uşaq Hüquqları üzrə Komitə
- Əməkçi Miqrantlar üzrə Komitə
- Əlillərin Hüquqları üzrə Komitə

BMT-nin 5 Komitəsində həmçinin fərdi şikayətlərə baxılır.

Qadınlara Qarşı Ayır-Seçkiliyin bütün formalarının ləğvinə dair Konvensiya Qəbul olunması

Qadınlara Qarşı Ayır-Seçkiliyin Bütün Formalarının Ləğvi üzrə Konvensiya BMT-nin Baş Assambleyası tərəfindən 1979-cy ildə qəbul edilmiş və ratifikasiya üçün açıq elan olunmuşdur. Konvensiya 1981-ci ilin sentyabrında 20 dövlətin ratifikasiya sənədlərinin qəbulundan sonra qüvvəyə minmişdir.

Konvensiyanın məzmunu

Konvensiya ailə vəziyyətindən, siyasi, iqtisadi, sosial, mədəni vəziyyətindən və baxışlarından aslı olmayaraq kişi və qadınların bərabər hüquqlara malik olmalarını təsbit etməklə kifayətlənmir.

Konvensiyanın iştirakçısı olan dövlətlər hüquqi, siyasi və proqram xarakterli tədbirlər həyata keçirməklə qadınlara münasibətdə mövcud olan ayrı-seçkilik hallarını aradan qaldırmağı öhdəlik olaraq öz üzərlərinə götürürlər.

Bu öhdəliklər həyatın bütün sferalarını, o cümlədən nigah, ailə münasibətləri, həmçinin istənilən şəxs, təşkilat və təsisat tərəfindən qadınlara qarşı hər hansı ayrı-seçkiliyi aradan götürən müvafiq tədbirləri əhatə edir.

KONVENSIYANIN STRUKTURU

I hissə

- Diskriminasiya (maddə 1)
- Tədbirlər siyasəti (maddə 2)
- Əsas insan hüquqları və fundamental azadlıqlarının təminatı (maddə 3)
- Xüsusi tədbirlər (maddə 4)
- Cinslərin rolunda stereotiplər və müvəhinat (maddə 5)
- Qadın alveri və fahişəliyin qarşısının alınmasına dair öhdəlik (maddə 6)

II hissə

- Siyasi və ictimai həyat (maddə 7)
- Təmsilçilik (maddə 8)
- Vətəndaşlıq (maddə 9)

III hissə

- Təhsil (maddə 10)
- Məşğulluq (maddə 11)
- Sağlamlıq (maddə 12)
- İqtisadi və sosial imtiyazlar (maddə 13)
- Kənd qadınları (maddə 14)

IV hissə

- Hüquq (maddə 15)
- Nigah və ailə həyatı (maddə 16)

V hissə

- Qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyin ləğvi Komitəsi (maddə 17)
- Milli Hesabatlar (maddə 18)

- Prosedur qaydalar (maddə 19)

- Komitənin iclasları (maddə 20)

- Komitənin hesabatları (maddə 21)

- Xüsusi agentliklərin rolu (maddə 22)

VI hissə

- Başqa müqavilələrin fəaliyyəti (maddə 23)

- İştirakçı dövlətin öhdəlikləri

(maddə 24)

- Konvensiyanın idarə olunması (maddə 25-30)

Konvensiyanın müddəalarını təmin edən mexanizmlər

Konvensiyada iki əsas prosedur nəzərdə tutulur:

Hesabatların hazırlanması və təqdim olunması Proseduru

Konvensiyanın 18-ci maddəsinə uyğun olaraq iştirakçı dövlətlər, Komitədə baxılmaq üçün hazırkı Konvensiyanın müddəalarını yerinə yetirmək məqsədilə qəbul etdikləri qanunvericilik, məhkəmə, inzibati və ya digər tədbirlər haqqında və bu sahədə əldə edilən nəliyyətlər haqqında hesabat təqdim etmək öhdəliyi götürür.

İştirakçı dövlət Konvensiyanı ratifikasiya etdikdən sonrakı bir il ərzində ilk hesabat, sonrakı dövrlərdə isə hər 4 ildən bir dövrü hesabat təqdim etməlidir.

Dövlətlərarası prosedur

Konvensiyanın şərhə və ya tətbiqi ilə bağlı iki və daha çox dövlət arasında mübahisə yarandıqda və bu mübahisə danışıqlar yolu ilə həll olunma bilmədikdə tərəflərdən birinin xahişi ilə mübahisə, arbitraj araşdırmasına verilə bilər. Ərizənin verilməsindən 6 ay ərzində tərəflər arbitrajın təşkili ilə bağlı razılığa gələ bilməsələr, onda tərəflərdən biri Beynəlxalq Məhkəmənin Statusuna uyğun olaraq mübahisəni baxılmaq üçün Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsinə verə bilərlər.

Lakin Konvensiyanın 29-cü maddəsinin 2-ci hissəsinə uyğun olaraq Konvensiyaya qoşulan dövlət dövlətlərarası prosedura bağlı olmamağına dair qeyd-şərt verə bilər və bununla da həmin prosedurdan imtina edə bilər.

Başqa prosedurlar

Konvensiyaya əlavə olunan Fakultativ Protokola qoşulmaqla dövlətlər daha iki proseduru qəbul edə bilərlər.

Bunlar:

- Fərdi şikayətlərin verilməsi və ona baxılması proseduru;
- Sistemətik və ciddi pozuntuların təhqiqatı.

Alternativ (kölgə, əks) hesabatlar

Hökumətlərin müvafiq BMT Komitələrinə təqdim etdikləri ilk və dövrü hesabatlara paralel və ya alternativ (kölgə, əks) məruzə və hesabatlar da təqdim oluna bilər. Belə məruzə və hesabatlar milli QHT-lər, insan hüquqlarını müdafiə və təşviq edən fərdlər, fərdlər qrupu və ya təsisatlar, Beynəlxalq QHT-lər, İnsan hüquqlarını müdafiə edən milli təsisatlar (məsələn Ombudsman) tərəfindən təqdim edilir.

Qadınlara Qarşı Ayrı-Seçkiliyin Ləğvi üzrə Komitə (tərkibi, səlahiyyətləri, sessiyalar, prosedurlar)

Qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyin ləğvi Komitəsi (CEDAW) Qadınlara Qarşı Ayrı-Seçkiliyin bütün formalarının ləğvi üzrə Konvensiyanın 17-ci maddəsinə müvafiq olaraq yaradılmışdır.

Komitə yüksək mənəvi keyfiyyətlərə malik olan və konvensiyanın əhatə etdiyi məsələlər üzrə tanınmış 23 ekspertdən ibarətdir. Ekspertlər 4 il müddətinə seçilir və Komitədə onu təqdim edən dövlətin nümayəndəsi qismində deyil fərdi keyfiyyətdə çıxış edir. Komitə yarandığı vaxtdan, yeni 1982-ci ildən onun tərkibi bir istisna olmaqla həmişə müxtəlif peşələr üzrə ixtisaslaşmış (hüquqşünaslar, diplomatlar, müəllimlər, gender məsələləri üzrə ekspert) qadınlardan ibarət olub. Komitə ildə bir dəfə öz iclaslarını Nyu-York və ya Vyanada keçirir. Öz fəaliyyəti barədə Baş Məclisə İqtisadi və Sosial Şura (ECOSOC) vasitəsi ilə məruzə təqdim edir.

Komitənin əsas fəaliyyəti

Dövlətlərin dövrü hesabatlarına baxılması

Konvensiyanın 17-ci maddəsinə uyğun olaraq Komitənin vəzifəsi dövlətlərin Konvensiyanın müddəalarını yerinə yetirilməsi istiqamətində həyata keçirdikləri hüquqi, inzibati, qanunvericilik, məhkəmə və s. sahələr üzrə həyata keçirdiyi fəaliyyətlərinə dair hesabatına baxmaqdır.

Ümumi tövsiyələr

Konvensiyanın 21-ci maddəsinə uyğun olaraq Komitə hesabatı öyrənərək və müzakirə edərək, həmçinin dövlətlərdən digər informasiyaları əldə edərək ümumi xarakterli tövsiyələr verə bilər. Lakin bir çox hallarda tövsiyələr ümumi xarakterli olur ki, bu da dövlətlərə həmin tövsiyələrə etinasız yanaşmalarına imkan verir.

Komitənin əsas fəaliyyəti (ardı)

Komitənin fəaliyyətində QHT-lərin Rolu

Tövsiyələrin hazırlanmasında həmçinin milli və beynəlxalq QHT-lərin, insan hüquqlarını müdafiə edən təsisatların rolu böyükdür. QHT-lərin, xüsusən də qadın hüquqlarının müdafiəsi üzrə ixtisaslaşmış QHT-lərin və milli təsisatların məlumatları Komitə üçün olduqca qiymətli informasiya rolu oynayır.

Dövlətlər hesabat verərkən bir qayda olaraq problemləri ya göstərmir, yaxud onu "ütöləyib" təqdim edirlər. Xüsusən sisteməlik və total pozuntularla bağlı hökumətlər bir qayda olaraq susurlar. Belə olan halda qərəzsiz və neytral tərəflərin məlumatı əvəz olunmazdır. Bu keyfiyyətə cavab verən isə əsasən QHT-lərdir.

Komitənin əsas fəaliyyəti (ardı)

Fərdi şikayətlər

Komitə həmçinin fərdi şikayətləri (məlumatları) qəbul edir, baxır və qərar qəbul edir. Qadınlara münasibətdə ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğvi üzrə Konvensiyaya əlavə olunan fakultativ protokol iştirakçı dövlətlərə qarşı fərdi şikayətlər (məlumatlar) verməyə imkan verir. 1999-cu ilin oktyabr ayının 6-da BMT-nin Baş Assambleya Konvensiyaya əlavə olunan fakultativ protokol qəbul etdi və onu rəifikasiya üçün açıq elan etdi. 22 dekabr 2000-ci il tarixində protokol zəruri ratifikasiya səslerini toplayaraq qüvvəyə mindi.

Fakultativ Protokola qoşulan ölkələrin yurisdiksiyası altına düşən şəxslər, şəxslər qrupu və ya onların adından Komitəyə fərdi şikayət (məlumat) göndərilə bilər. Bir şərtlə ki, onlar Konvensiyada əks olunan hüquqlardan biri və bir neçəsi həmin şəxsə (qrupa) münasibətdə pozulmuş olsun və ya pozulması ehtimal edilsin.

2-ci MƏŞĞƏLƏ

***ALTERNALTERNATİV
(KÖLGƏ, ƏKS) HESABATLAR***

***ONLARIN HAZIRLANMASI, VERİLMƏSİ
PROSEDURLARI***

BMT-nin Qadınlara Qarşı Ayrı Seçkiliyin ləğvi Komitəsinə Alternativ Hesabat verməyin hüquqi əsasları

Konvensiyanını 22-ci maddəsində göstərilir ki, “İxtisaslaşdırılmış təsisatlar, hazırkı Konvensiyanın onların fəaliyyət sferasına daxil olan müddələrinin həyata keçirilməsi məsələlərinə baxılarkən, onda təmsil olunmaq hüququna malikdirlər. Komitə ixtisaslaşdırılmış təsisatlara onların fəaliyyət sferasına daxil olan sahələrdə Konvensiyanın həyata keçirilməsi barədə məruzələr təqdim etməyi təklif edə bilər”.

“İxtisaslaşmış təsisatlar” sırasına QHT-lər də daxildir.

Alternativ hesabatı nə vaxt hazırlamaq olar

Alternativ Hesabatlar bir qayda olaraq hökumətin dövrü hesabatı Komitənin rəsmi veb sahifəsində yerləşdirdikdən sonra təqdim olunur. QHT-lər hesabat veb sahifəsinə yerləşdirilənə qədər onu əldə edə bilərsə onda hesabatı hazırlamaq üçün daha çox vaxt əldə etmiş olurlar. Hesabatları əldə etmək üçün Komitənin veb sahifəsinə baş çəkmək lazımdır.

<http://www2.ohchr.org/english/bodies/gedaw/sessions.htm>

Azərbaycanda praktika necədir?

Azərbaycanda təşəkkül tapmış praktika belədir ki, maraqlı tərəflər hökumət məruzəsini bir qayda olaraq müvafiq Komitənin veb sahifəsindən əldə edirlər. Lakin son illərdə bəzi cavabdeh mərkəzi icra hakimiyyəti orqanı məruzəni həmçinin öz rəsmi veb sahifələrində yerləşdirirlər. Belə olmadıqda maraqlı tərəflər informasiya əldə etmək haqqında qanuna uyğun olaraq informasiya sorğusu verməklə məruzəni əldə edə bilərlər.

Qadınlara Qarşı Ayrı Seçkiliyn Ləğvi üzrə Komitəyə dövlət tərəfindən təqdim olunan məruzə Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri Dövlət Komitəsinin rəsmi veb sahifəsində yerləşdirilməlidir.

<http://www.scfwca.gov.az/>

Hesabatı hazırlamağa nə vaxt başlamaq olar

QHT-lər və ya milli QHT koalisiyalrı, hesabat hazırlamaqda maraqlı olan digər təsisat və qruplar hökumət məruzəsinin hazır olmasını gözləməməlidirlər. Hesabat hazırlmaq üçün hazırlıq işləri xeyli vaxt və resurs tələb edir. Ona görə də fəaliyyətə daha əvvəldən başlamaq lazımdır. Bunun üçün hesabatlar (məruzələrin təqdim edilmə) dövrü arasında illər ərzində aşağıdakı əsas fəaliyyətlər həyata keçirilməlidir:

Əvvəlki məruzə üzrə hökumətə Komitə tərəfindən təqdim edilmiş ümumi xarakterli irad və tövsiyələrin yerinə yetirilməsinin izlənilməsi;

Ölkədə Konvensiyanın müddəalarının təmin edilməsinə yönələn qanunvericilik, məhkəmə, inzibati və s. sahələrdə həyata keçirilən fəaliyyətlərə dair məlumatların toplanılması;

Ayrı-ayrı, total və sistemətik pozuntularla bağlı monitorinqlərin keçirilməsi.

Alternativ hesabatın təqdim edilməsinin əsas məqsədləri

Konvensiyada əks olunan insan hüquqlarına əməl edilməsinin vəziyyətinə dair tam mənzərənin BMT-nin müqavilə orqanı (Komitə) tərəfindən əldə edilməsinə yardım etmək;
Müqavilə orqanının hesabatla bağlı qeyd şərtləri və tövsiyələrinin daha dolğun və problemli məsələlərə yönəlməsinə nail olmaq;
Dövlətlərin gələcək hesabatları daha ciddi hazırlamağa təşviq (yönəltmək) etmək;
Alternativ hesabatı hazırlamaq və verməklə ictimai diqqəti dövlət hesabatına yönəltmək;
Dövlətin Konvensiya üzrə götürdüyü öhdəlikləri yerinə yetirəməsi üçün beynəlxalq mexanizmlərdən istifadə etmək.

Alternativ hesabatın strukturu

Alternativ hesabatın hazırlanmasında bin neçə təşəkkül tapmış praktika vardır.

Bunlar əsasən aşağıdakılardır:

Konvensiyanın maddələri üzrə;
Konvensiyada əks olunmuş hüquqların qruplaşdırmaqla;
Qadınlara dair ölkədə mövcud olan ümumi vəziyyətə dair hesabat şəklində.

Qadınlara qarşı ayrı seçkiliyin bütün formalarının ləğvi üzrə Konvensiyada hissələr mövcuddur. Bu baxımdan müvafiq Komitəyə alternativ hesabatı həmçinin, hissələr üzrə aparmaq olar.

Alternativ hesabatın ekspertlər tərəfindən asan öyrənilməsi üçün onun hökumət hesabatının strukturuna uyğun hazırlanması məqsədəuyğundur. Məsələn: Əgər hökumət öz məruzəsini maddələr üzrə hazırlamışdırsa, onda QHT-lərdə öz hesabatlarını bu şəkildə, əgər hökumət məruzəni qruplar (eyni hüquqların qruplaşdırılması mülki, siyasi, sosial və s.) üzrə hazırlayıbsa onda QHT-lər də belə hazırlasa yaxşı olar.

Alternativ hesabatın əhatəliliyi

Alternativ hesabat hazırlayan tərəf Konvensiyada əks olunan bütün hüquqları əhatə edərsə bu çox yaxşı qiymətləndirilir.

Bununla belə Konvensiyada əks olunan konkret hüquqlar üzrə ixtisaslaşmış təsisatlar yalnız konkret hüququ əks etdirən maddə və ya maddələr qrupu üzrə də alternativ hesabat hazırlaya bilər.

Eyni zamanda resurslar nəzərə alınmaqla və Konvensiyada nəzərdə tutulan bütün hüquqlar deyil onun bir və ya bir neçə maddəsi və ya bir və ya daha çox hissəsi üzrə də alternativ hesabat hazırlamaq olar.

Alternativ hesabatın əhatəliliyi (Ardı)

Alternativ hesabat maddələr üzrə hazırlandıqda mövcud praktikaya uyğun olaraq maddələr hesabatda daxil edilir və sonra hökumətin hesabatına alternativ (paralel, əks) olan nöqteyi nəzər daxil edilir.

Hissələr üzrə alternativ hesabat aşağıdakı şəkildə qruplaşdırıla bilər:

1-ci hissə: Diskriminasiya (maddə1), Tədbirlər siyasəti (maddə 2), Əsas insan hüquqları və fundamental azadlıqlarının təminatı (maddə 3), Xüsusi tədbirlər (maddə 4), Cinslərin rolunda stereotiplər və mövhumat (maddə 5), Qadın alveri və fahişəliyin qarşısının alınmasına dair öhdəlik (maddə 6).

2-ci hissə: Siyasi və şəxsi həyat (maddə 7), Təmsilçilik (maddə 8), Vətəndaşlıq (maddə 9).

3-cü hissə: Təhsil (maddə 10), Məşğulluq (maddə 11), Sağlamlıq (maddə 12), İqtisadi və sosial imtiyazlar(maddə 13), Kənd qadınları (maddə 14).

4-cü hissə: Hüquq (maddə 15), Nigah və ailə həyatı (maddə 16).

Alternativ hesabat hazırlanarkən əsas nələri nəzərə almaq lazımdır?

Alternativ hesabat hazırlanarkən Komitənin müəyyən etdiyi prinsip və qaydalara əməl etmək;
Hesabatda konkretliyi gözləmək. Hesabatın həcmi mümkün qədər az etmək;
Konvensiyada əhatə olunmuş hüquqlardan kənara çıxmamaq;
Hesabata tövsiyələr daxil etmək;
Hesabatı BMT-nin işçi dillərindən birində, daha yaxşı olar ki, ingilis və ya fransız dilində hazırlamaq. Əgər hesabat BMT-nin rəsmi dillərindən birində hazırlanmışdırsa (məsələn rus dilində) onda hesabatın ingilis dilində rezumesini hesabata daxil etmək;
Alternativ hesabatı Komitəyə hökumət məruzəsi təqdim olunduqdan sonra, mümkün qədər tez müddətdə (məsələn 6 ay müddətində) göndərmək.

QHT-lərin tövsiyə və təklifləri

Alternativ hesabata tövsiyələrin daxil edilməsi

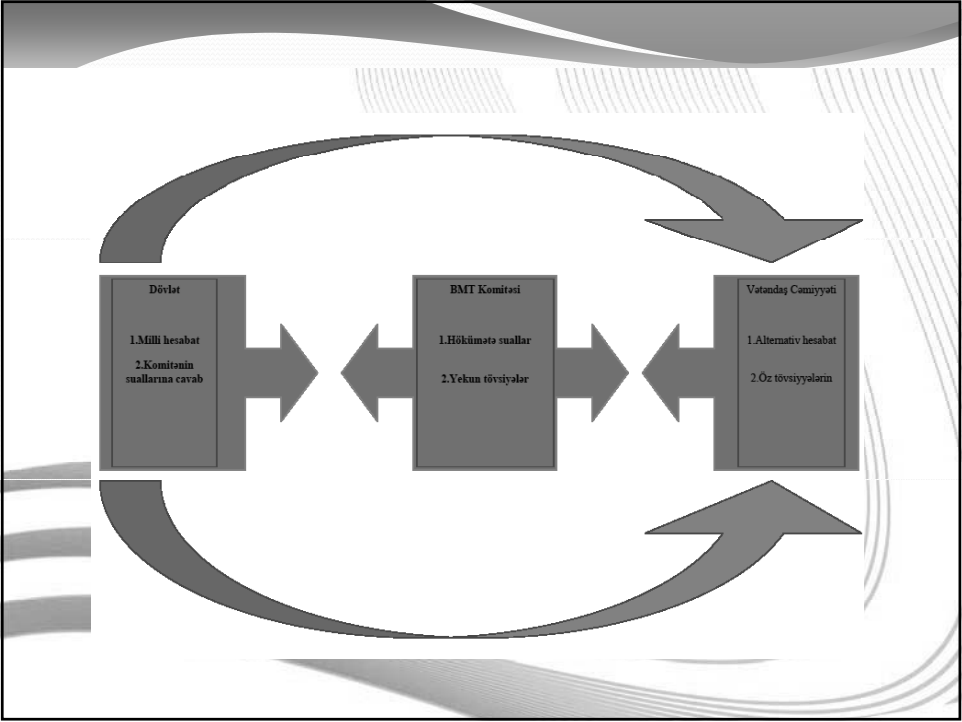
Alternativ hesabatda qadınların hüquq bərabərliyinin təmin olunmasına, onlara münasibətdə mövcud olan ayrı seçkilik hallarının aradan qaldırılmasına, qadınlara qarşı zorakılığın ləğvinə yardım edə biləcək hüquqi, inzibati, siyasi və s. tədbirlərə dair konkret tövsiyələrin yer alması zəruridir.

Tövsiyələr hazırlanarkən nəzərə alınmalıdır:

Tövsiyələr konkret problemə və onun həlli yollarına dair olmalıdır;
Tövsiyə prioritet təşkil edən problemlərə dair olmalıdır;
Tövsiyələrdə hökumətlərin mövcud problemi aradan qaldırmasında QHT-lərin iştiraka cəlb olunması mexanizmləri əks olunarsa yaxşı olar.
Tövsiyələr hüquqi, siyasi, ictimai, sosial və sahələr üzrə bölünməli qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi, yeni normaların qəbulu və praktikada olan qüsurların aradan qaldırılmasına yönəlməlidir.

Tövsiyələr hər maddə üzrə (və ya hüquqlar qrupu üzrə) hazırlanmış alternativ hesabatın sonunda və ya bütöv hesabatın sonunda yerləşdirilə bilər.

**ALTERNATİV HESABATIN
GÖNDƏRİLMƏSİ VƏ SESSİYADA
İŞTİRAK QAYDALARI**

Komitənin sessiyasının təqribi vaxtı müəyyən edildikdən sonra BMT İnsan Hüquqları üzrə Ali Baş Komissarının ofisi hökumətin hesabatını müvafiq Komitənin veb sahifəsində yerləşdirir. Hökumət hesabatının yerləşdiyi vaxtdan sonra əlavə məlumatların qəbulu üçün müəyyən edilən son müddətə qədər Alternativ hesabat veb sahifəsində yerləşdirilmək üçün göndərilə bilər. Yaxşı olar ki, alternativ hesabat mümkün qədər tez göndərilsin. Bu zaman ekspertlər onunla yaxşı tanış olmaq üçün daha çox vaxt imkanına malik olurlar. Sizin hesabatınız **“Komitəyə daxil olan məlumatlar”** bölməsində yerləşdiriləcəkdir.

Alternativ hesabatın təqdim olunması üçün onu həm elektron poçt yolu ilə, həm də poçt vasitəsi ilə göndərmək mümkündür. Son illərdə İKT-nin inkişafı imkan verir ki, belə materiallar elektron poçt vasitəsi ilə göndərilsin. Alternativ hesabatın WORD formatında göndərilməsi daha məqsədə uyğundur. Baxmayaraq ki, bəzi təşkilatlar hesabat və məlumatlarını həmçinin PDF formatında göndərirlər. Alternativ hesabat İHABK ofisinin katibliyinin e-ünvanına və ya müvafiq məsul şəxsə göndərilə bilər. E-ünvanlar: BSmith@ohchr.org; cedaw@ohchr.org

Nəzərə alın ki, məsul şəxsin adına olan e-ünvan dəyişə bilər (onun əvəzinə başqa şəxsin təyin olunması və ya başqa səbəblərdən). Odur ki, hesabatı göndərməmişdən əvvəl Komitənin sahifəsindən dəqiq ünvanları öyrənin: http://www2.ohchr.org/english/press/cedaw_sessions.htm
Əlavə informasiya əldə etmək üçün suallarınızı aşağıdakı e-mail ünvanına göndərə bilərsiniz: cedaw@ohchr.org

Alternativ hesabatı poçt ünvanına da göndərmək olar:

CEDAW Secretariat
Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR)
Palais Wilson 52, rue des Paquis. CH-1201 Geneva – Switzerland

Sessiyada iştirak üçün akkreditasiya

Müşahidəçi qismində sessiyanın iştirak etmək istəyən bütün maraqlı tərəflər bunun üçün müəyyən edilmiş qaydada qeydiyyatdan keçməlidirlər.

QALK praktikasına görə QHT nümayəndələri aşağıdakı səhifəyə daxil olmaqla qeydiyyatdan keçə bilərlər:

<http://esango.un.org/irene/index.html?page=viewContent&nr=17702&type=8§ion=8>

Bütün digər müşahidəçilər əvvəlcədən akkreditasiya anketini doldurmalı, onu imzalamalı və müvafiq ünvana göndərməlidir. Anket formasını bu səhifədən əldə etmək olar.

<http://goo.gl/2611F>

Anket forması dəqiq doldurulmalıdır və orada tələb olunan rekvizitlər göstərilməlidir (ünvan, şəkil, pasportun seriyası və nömrəsi, vaxtı, sessiyada iştirak günlərinin sayı, telefon, e-mail və s.)

Doldurulmuş anket imzalandıqdan sonra cedaw@ohchr.org ünvanına göndərilir.

Lakin onun orijinalını özünüzlə götürməlisiz.

Sessiyaya gələrkən həmin orijinal nüsxəni BMT-nin Cenevrə (sessiya Nyu-Yorkda keçirildikdə isə müvafiq göstərilən ünvana) bölməsinin binasının girişindəki təhlükəsizlik xidmətinə təqdim edib buraxılış bəci əldə edirsiniz.

Ünvan belədir: **Palais des Nations, Security Entrance, Pregny Gate, 8 - 14 Avenue de la Paix, 1211 Geneva 10.**

Sessiyanın özü isə yuxarıda göstərilən ünvanda **Palais Wilson**da keçirilir.

Diqqət: Sessiya həmçinin BMT-nin Nyu-York şəhərində yerləşən əsas binasında da keçirilə bilər. Bu zaman ünvanlarla və akkreditasiya ilə bağlı əlavə məlumatlar Komitənin veb sahifəsində yerləşdirilir.

NGO Documents for CEDAW Meeting

c/o OHCHR/Gaynel Curry (Ms.)

Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR)

New York Office - Room DC1 - 511

One United Nations Plaza, New York, NY 10017

Ekspertlər üçün brifinq

BMT Komitələrinin praktikasında sessiya ərəfəsində (adətən 1 gün əvvəl) insan hüquqlarını müdafiə edən və akkreditasiyadan keçmiş maraqlı tərəflər Komitə ekspertləri üçün brifinq keçirir və əsas məqamlarla bağlı şifahi bəyanat və ya məlumatlar verirlər və ekspertlərin suallarını cavablandırırlar.

Bir qayda olaraq akkreditasiyadan keçmiş bütün şəxslər üçün bu tədbir açıq olur. Lakin bunun üçün əvvəlcədən veb sahifəsində göstərilən ünvanlara sifariş göndərmək də mümkündür.

Bunun üçün aşağıdakı ünvanlara məlumat verilməsi zəruridir iwraw-ap@iwtaw-ap.org və ya iwraw_ap@yahoo.com

Digər görüşlər və məlumatların yayılmasına dair Sessiyanın gedişi dövründə QHT-nümayəndələrinin və digər müşahidəçilərin sessiyanın gedişinə hər hansı müdaxiləsi mümkün deyildir.

Sessiya ərəfəsində və onun gedişində (iclasdan əvvəl, fasilələrdə) ekspertlərlə ayaqüstü müzakirələr aparmaq və fasilələr zamanı onlarla ünsiyyətdə olmaq imkanı olur.

Eyni zamanda iclas zalında yerləşdirilən **Promotion table**-də müxtəlif çap məhsulları (disklər və s.) qoymaq mümkündür.

Nəticələrin izlənilməsi (monitorinqi)

Sessiyadan bir müddət sonra Komitə ümumi xarakterli iradlarını və tövsiyyələrini iştirakçı dövlətə təqdim edir. İştirakçı dövlət növbəti hesabat dövrünə qədər həmin təklif, irad və tövsiyyələrlə bağlı tədbirlər həyata keçirməli və bu barədə Komitəyə məlumat verməlidir. QHT-lər hesabat dövründə bu təklif, irad və tövsiyyələrin yerinə yetirilməsini izləmək (follow up) imkanına malik olur. Bunun edilməsi həmin təşkilata növbəti alternativ hesabatı daha mükəmməl hazırlamağa imkan verir. Komitənin yekun tövsiyyələri də veb sahifəsində BMT-nin işçi dillərində yerləşdirilir.

3-cü MƏŞĞƏLƏ

MƏLUMATLARIN TOPLANMASI (MONİTORİNG)

Məlumatları necə toplamalı

Hesabatın hazırlanması üçün zəruri olan məlumatların toplanılması üçün qanunvericilik, məhkəmə, iqtisadi, sosial, siyasi, mədəni və s. sahələrdə həyata keçirilən fəaliyyətlərin, o cümlədən Komitənin qeyd şərtlərinin yerinə yetirilməsi istiqamətində həyata keçirilən tədbirlərin monitorinqin keçirilməsidir.

Monitoring

İnsan hüquqlarının monitoringi- qarşıya qoyulan məqsədə qeyri zorakı yolla dəyişikliyə nail olmaq məqsədi ilə müəyyən edilmiş sahə üzrə ictimai reallığın planlaşdırılmış, sistemləşdirilmiş və qəbul olunmuş sxem əsasında tədqiq olunmasıdır (**İnsan Hüquqları Üzrə Helsinki Fondunun tərif**)

Monitoring həmçinin

- ♦ müşahidə sistemi, qiymətləndirmə və analizdir;
- ♦ təsirlərin aradan qaldırılması üçün həyata keçirilən tədbirlərin nəticələrinin qiymətləndirilməsi üçün alətdir;
- ♦ vətəndaş cəmiyyətinin təsirlərin qeydə alınması və aradan qaldırılması prosesində iştirakı formasıdır və s.

Monitoring necə həyata keçirilir?

Fasiləsiz həyata keçirilir;

Əldə olunan məlumatlar dəyişiklik edilmədən qeydə alınır

Planlaşdırılan fəaliyyətlə faktiki fəaliyyət müqayisə olunur

Əldə olunan informasiya əsasında yekun rəy (hesabat) hazırlanır

Nəticələrə uyğun olaraq strategiya müəyyənləşdirilir

Müxtəlif fəaliyyətlər həyata keçirilir (hüquqi, ictimai, maarifləndirici və s.)

MONİTORİNG MƏRHƏLƏLƏRİ

Hazırlıq mərhələsi

İşçi qrupunun formalaşdırılması
Sosial əhəmiyyətli proqramın seçilməsi, ictimai monitoringin keçirilməsi üçün vəzifələrin müəyyənləşdirilməsi
Monitoringin büdcəsinin və tədbirlərin plan-qrafikinin hazırlanması
Monitoring obyektlərinin müəyyənləşdirilməsi
Ekspert analitiklərin müəyyənləşdirilməsi
Layihə iştirakçılarının müəyyənləşdirilməsi
Ekspertlər üçün texniki tapşırıqların hazırlanması

Monitoring üçün işin təşkili

Monitoring subyektləri ilə kommunikasiyanın qurulması
Ekspert-analitiklərə texniki tapşırıqların təqdim olunması
Analitik tədqiqatların təşkili
-məlumatların toplanması
-göstəricilərin analizi
-faktiki və planlaşdırılan göstəricilərin tutuşdurulması
-analitik qeydlərin aparılması (nəticələr, qənaətlər, tövsiyələr)
Sorğuların keçirilməsi
-respondentlərin müəyyənləşdirilməsi
-sorğunun təşkili
-nəticələrin işlənilməsi

Yekun mərhələ

Nəticələrdən istifadə strategiyasının müəyyən olunması;
Yekun nəticələrin yayılması (nəşri, göndərilməsi və s.)
Monitorinqin nəticələrinin və tövsiyələrin ictimai müzakirəsinin təşkili
Şəffaflığın təmin olunması (yaxıd başqa) üçün fəaliyyətlərin təşkili
-hüquqi fəaliyyət
-ictimai fəaliyyət
-maarifləndirici fəaliyyət
-lobbiçilik fəaliyyəti
Layihə üzrə yekun hesabatın hazırlanması.

MONİTORİNG TEXNOLOGİYASI

Yuxarıda qeyd olunduğu kimi monitorinq elə həyata keçirilməlidir ki, sonradan tərəflər onun nəticələrini şübhə altına ala bilməsinlər. Bu baxımdan monitorinq prosesində metodların və alətlərin düzgün müəyyənləşdirilməsi mühüm amildir. Hər bir monitorinq üçün fərqli metod və alətlər tətbiq oluna bilər. Lakin bütün monitorinqlər üçün aşağıdakı metodlar tətbiq oluna bilər.

Metodlar və alətlər

Statistik analiz
Hüquqi analiz
Sorğu
İntervü
Foks-qruplar

Monitoring texnologiyası
İNFORMASIYA MƏNBƏYİ-TEXNİKA-MONİTORİNG ALƏTLƏRİ

MƏNBƏLƏR	TEXNİKA	ALƏTLƏR
A) Yazılı mənbələr		
Normativ aktlar	Normativ aktların analizi	Monitoring konsepsiyasının sxemi Tədqiqat üçün suallar
Qərarlar, tövsiyələr,daxili sənədlər	sənədlərin Analizi	Analiz üçün sorğu vərəqi
	Məhkəmə və ya inzibati işlərin tədqiqi	Məhkəmə və inzibati işlərin tədqiqi üçün sorğu vərəqi
Tədbirlərə dair göstəricilərin xülasəsi	Statistik göstəriciləri təkrar analizi	Monitoring konsepsiyasının sxemi Tədqiqat üçün suallar
Yazışmalar Şikayətlər	Şikayətlərin analizi	*****
KİV	KİV-in analizi	Tədqiqat üçün suallar
B) Personal mənbələr		
Aidiyyəti cavabdeh qurumlar: Rəhbərlik, işçilər, müstətilər, onların ailələri, aidiyyəti proseslərə bağlı olan başqa şəxslər,	Strukturlaşmamış intervülər	*****
İctimai qruplar: Təşkilat liderləri, nüfuz sahibləri, qrup üzvləri, məmurlar, qruplarla iş birliyində olan vəzifəli şəxslər, jurnalistlər, qruplara daxil olmayan şəxslər	Fokus-qruplar	Diskussiyanın sxemi
	İstiqamətlənmiş intervülər	İntervü üçün göstəricilərin siyahısı
	Sorğu vərəqi əsasında intervü	Sorğu vərəqi
	Anketləşmə	Anket
C) Bilavasitə mənbələr- müşahidə və ölçülər		
Mövzu üzrə informasiya İnsanların (necədirlər, özlərini necə aparırlar)	Daxil olmaqla (qrupa daxil olmaqla) müşahidə	Müşahidə vərəqi
Obyektlər	Daxil olmadan müşahidə (aşkar və ya gizli)	
Əşyalar	Ekspertment	Ekspertmentin ssenarisi
Hadisələr	Fiziki ölçü	Konkret rəqəmlərə aid sualların siyahısı
	İzləmə texnikası	*****

4-cü MƏŞĞƏLƏ

FƏRDİ ŞİKAYƏTLƏR PROSEDURU
ŞİKAYƏTİN VERİLMƏ ƏSASLARI,
QAYDALARI VƏ NƏTİCƏLƏRİ

Fərdi şikayət (məlumat) vermək üçün hüquqi əsas

Mülki və Siyasi Hüquqlara dair Beynəlxalq Paktda olduğu kimi Qadınlara Qarşı Ayrı-Seçiliyin Bütün Formalarının ləğvinə dair Konvensiyada əks olunan hüquqlardan birinin və ya bir neçəsinin pozulması halında və ya pozulması ehtimal olunduqda Qadınlara Qarşı Ayrı-Seçiliyin Ləğvi Komitəsinə fərdi şikayət (məlumat) təqdim etmək olar.

Paktda olduğu kimi burada da dövlətə qarşı şikayət o zaman verilə bilər ki, dövlət Konvensiyaya əlavə olunan Fakultativ Protokolu ratifikasiya etsin və bununla da, Komitənin fərdi şikayətlərə baxmaq üzrə səlahiyyətlərini tanısin.

Fakultativ Protokol ayrıca beynəlxalq müqavilədir. Bu baxımdan o dövlətlər tərəfindən ratifikasiya olunmalıdır.

Azərbaycan Respublikası protokolu 6 iyun 2000-ci il tarixində imzalamış və 1 iyun 2001-ci ildə ratifikasiya etmişdir.

Şikayəti kim verə bilər, şikayət üçün nə təqdim olunmalıdır və bu nə vaxt edilə bilər?

Prosedur qaydalara görə şikayət (məlumat) şəxsin və ya şəxslər qrupunun adından göndərilə bilər. Əgər Siz şikayəti başqa bir şəxsin və ya şəxslər qrupunun adından verirsinizsə onda həmin şəxslərin buna razılığının olmasını sübut etməlisiz və ya onların razılığı olmadan verməyinizin səbəblərini əsaslandırmalısınız.

Şikayətin verilməsi üçün vaxt məhdudiyyəti qoyulmur, lakin şikayətin əğılabatan müddətlərdə verilməsi şikayətin qəbulolunan hesab olunması və mahiyyəti üzrə baxılması üçün şansları artırır.

Prosedura dair məlumat

Əgər şikayət qeydə alınarsa, onda Komitə məqbulluluq məsələsini və şikayətin mahiyyəti üzrə baxılmasını eyni vaxtda həyata keçirə bilər. Əleyhinə şikayət verilmiş dövlətin şikayətin məqbul olması və mahiyyəti üzrə öz baxışlarını təqdim etməsi üçün 6 ay vaxt müəyyən edilir. Bu edildikdən sonra şikayətçiye (və ya onun adından şikayəti verənə) öz iradlarını bildirmək üçün müəyyən vaxt verilir. Bundan sonra şikayətin Komitədə baxılması hazır hesab olunur.

Prosedura dair məlumat (ardı)

Müəyyən hallarda Komitə başqa prosedurdan istifadə edə bilər. Vaxtdan səmərəli istifadə üçün Komitə dövləti və şikayətçini əlavə səylərdən azad edərək şikayətə başqa qaydada baxa bilər.

Məsələn, əgər şikayətin məqbulluluğu əvvəlcədən şübhə doğursa, onda Komitə şikayətçiye əlavə şərh üçün təklif verə bilər. Belə halda Komitə məqbulluluq məsələsinə baxır və əgər şikayət məqbul hesab edildikdə, onun mahiyyəti üzrə baxılması fazasına keçir.

Belə olan halda dövlətə öz baxışlarını təqdim etməyə, şikayətçiye isə bununla bağlı şərh verməyə əlavə vaxt verilir. Bütün hallarda mövcud olan praktika və prosedurdan fərqli hallar olduqda şikayətçiye bu barədə əvvəlcədən məlumat verilir.

Təxirəsalınmaz xüsusi hallar

Fakultativ Protokolun 5-ci maddəsinə uyğun olaraq Komitə iştirakçı dövlətə zəruri hesab edilən qısa müddətlər çərçivəsində təcili tədbirlər görmək üçün xahiş məktubu göndərə bilər. Belə xahişin məqsədi sonradan qarşısalınmayan və bərpa oluna bilməyən hüquq pozuntusunun qarşısının alınması məqsədi ilə edilir.

Məqbulluğa dair əlavə tövsiyələr

Fakultativ Protokolun 4-cü maddəsinə əsasən verilən şikayətin məqbul hesab edilməsi üçün aşağıdakı şərtlər vacibdir:

1. Komitə şikayətə yalnız o zaman baxır ki, bütün mümkün olan ölkədaxili mexanizmlərdən istifadə edilsin. İstisna yalnız o zaman ola bilər ki, ölkədaxili mexanizmlər səmərəsiz olsun və ya şikayətə baxılma lüzümsüz ləngidilsin və real nəticənin olmayacağı əvvəlcədən belli olsun;

Şikayət o zaman məqbul hesab edilmir ki:

Komitə əvvəllər bu şikayətə baxmışdır və ya bu şikayət digər beynəlxalq prosedurlar əsasında başqa beynəlxalq qurumlarda baxılmışdır və ya baxılmaqdadır;

Şikayət Konvensiyanın müddəalarına uyğun deyil;

Şikayət aşkar surətdə əsassızdır və ya kifayət qədər əsaslandırılmayıb;

Şikayətdə hüquqlardan sui-istifadə halları vardır;

Şikayətdə göstərilən pozuntular iştirakçı dövlət tərəfindən protokolun ratifikasiyasından əvvəl baş vermişdir və bu pozuntular protokol qüvvəyə mindikdən sonra davam etməmişdir.

Şikayətə baxılması

Komitə ayrı-ayrı hallarda BMT-nin Baş Katibi vasitəsi ilə BMT-dən və ya digər orqanlardan məsələnin həllinə kömək edə biləcək istənilən zəruri sənədi xahiş edə bilər. Belə olan halda tərəflərə bu sənədlə bağlı şərhlərini təqdim etmək üçün əlavə vaxt verilir.

Şikayətə baxıldıqdan Sonra Komitənin tədbirləri

Şikayətə baxıldıqdan sonra Komitə şikayətçiye münasibətdə Konvensiyanın müddəasının və ya müddələrinin pozulması qənaətinə gəldikdə bununla bağlı qərar qəbul edir. Fakultativ Protokolun 7-ci maddəsinə uyğun olaraq iştirakçı dövlət 6 ay müddətində qərarla bağlı həyata keçirilən tədbirlərə dair Komitəyə yazılı məlumat təqdim etməlidir. Komitə həmçinin iştirakçı dövlətə əlavə məlumat verməyi ya ayrıca, ya da növbəti dövrü hesabat təqdim edilərkən verməyi təklif edə bilər.

Şikayət forması

Şikayət formasını aşağıdakı linkdən əldə edə bilərsiniz:

<http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/protocol/modelform-E.PDF>

Şikayəti necə göndərmək olar?

Şikayəti göndərmək üçün:

Poçtla: Petitions Team
Office of the High Commissioner for Human Rights
United Nations Office at Geneva, 1211 Geneva 10, Switzerland
Faksla: + 41 22 9179022 (particularly for urgent matters)

E-məllilə: petitions@ohchr.org

ƏLAVƏLƏR

əlavə 1

Qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğvi üzrə Konvensiya

Ümumdünya İnsan Hüquqları Bəyannaməsində ayrı-seçkiliyə yol verilməməsi prinsipinin təsdiq edildiyini və bütün insanların öz ləyaqətləri və hüquqları baxımından azad və bərabər doğulduğunun və heç bir fərq, o cümlədən, cinsi fərq qoyulmadan hər bir insanın onda bəyan edilən bütün hüquqlara və bütün azadlıqlara malik olmalı olduğunun bəyan edildiyini nəzərə alaraq,

insan hüquqları haqqında beynəlxalq paktların iştirakçısı olan dövlətlərin üzərinə bütün iqtisadi, sosial, mədəni, mülki və siyasi hüquqlardan kişi və qadınların bərabər hüquqda istifadə etmələrini təmin etmək öhdəliyinin qoyulduğunu
nəzərə
alaraq,

kişi və qadınların hüquq bərabərliyinə yardım etmək məqsədilə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının və ixtisaslaşdırılmış təsisatların himayəsi altında bağlanan beynəlxalq konvensiyaları diqqətə alaraq,

həmçinin kişi və qadınların hüquq bərabərliyinə yardım etmək məqsədilə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının və ixtisaslaşdırılmış təsisatların qəbul etdikləri qətnamələri, bəyannamələri və tövsiyələri nəzərə alaraq,

lakin bu müxtəlif sənədlərə baxmayaraq, hələ də qadınlara qarşı xeyli ayrı-seçkiliyin mövcud olmasından narahat olaraq,

qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyin hüquq bərabərliyi və insan ləyaqətinə hörmət olunması prinsiplərini pozduğunu, qadınların kişilərlə bərabər səviyyədə öz ölkələrinin siyasi, sosial, iqtisadi və mədəni həyatında iştirak etmələrinə əngəl törətdiyini, cəmiyyətin və ailənin rifahının yüksəlməsinə mane olduğunu və öz ölkələrinin rifahı naminə qadınların imkanlarının tam şəkildə açılmasını daha da çətinləşdirdiyini xatırladaraq,

yoxsulluq şəraitində qadınların ərzağa, səhiyyəyə, təhsilə, peşə hazırlığına və işə düzəlmək imkanlarına, həmçinin, digər tələbatlara daha az yol tapa bilmələrindən narahat olaraq,

bərabərliyə və ədalətə əsaslanan yeni beynəlxalq iqtisadi quruluşun yaradılmasının kişi və qadınlar arasında bərabərliyin təmin olunmasına xeyli kömək edəcəyinə əmin olaraq,

aparteidin, irqçiliyin bütün formalarının, irqi ayrı-seçkiliyin, müstəmləkəçiliyin, yeni müstəmləkəçiliyin, təcavüzkarlığın, xarici istila və hökmranlığın və dövlətlərin daxili işlərinə müdaxilənin ləğv edilməsinin kişi və qadınların hüquqlarının tam həyata keçirilməsi üçün zəruri olduğunu qeyd edərək,

beynəlxalq sülhün və təhlükəsizliyin möhkəmləndirilməsinin, beynəlxalq

gərginliyin azadılmasının, sosial və iqtisadi sistemlərindən asılı olmayaraq, bütün dövlətlər arasında qarşılıqlı əməkdaşlığın, ciddi və səmərəli beynəlxalq nəzarət altında hamılıqla və tam tərkislahın, xüsusilə də nüvə tərkislahının, ölkələr arasındakı münasibətlərdə ədalətlik, bərabərlik və qarşılıqlı fayda prinsiplərinin təsdiq olunmasının və xarici və müstəmləkə hökmranlığı və xarici istila altında olan xalqların öz müqəddəratlarını təyin etmə və müstəqillik hüquqlarının həyata keçirilməsinin, habelə dövlətlərin milli suverenliyinə və ərazi bütövlüyünə hörmət edilməsinin sosial tərəqqiyə və inkişafa yardım edəcəyini və bunun da nəticəsi olaraq kişi və qadınlar arasında tam bərabərliyə nail olunmasına səbəb olacağını təsdiq edərək,

ölkələrin tam inkişafının, bütün dünya rifahının və sülh işinin, bütün sahələrdə qadınların kişilərlə bərabər səviyyədə maksimum iştirakını tələb etdiyinə əmin olaraq,

qadınların ailə və cəmiyyətin rifahında, bu günə qədər tam şəkildə qəbul edilməyən xidmətlərinin əhəmiyyətini, analığın və hər iki valideynin ailədə və uşaqların tərbiyə olunmasında sosial əhəmiyyətini nəzərə alaraq və uşaqların tərbiyə olunmasının kişi və qadınlardan və bütövlükdə bütün cəmiyyətdən birgə məsuliyyət tələb etdiyinə görə qadınların nəslin artırılmasındakı rolunun ayrı-seçkiliyə səbəb olmadığını dərk edərək,

kişi və qadınlar arasında tam bərabərliyə nail olmaq üçün həm kişilərin, həm də qadınların cəmiyyətdə və ailədə ənənəvi rollarını dəyişdirməyin zəruriliyini yada salaraq,

Qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyin ləğv edilməsi haqqında Bəyannamədə bəyan edilən prinsipləri həyata keçirmək və bu məqsədlə, belə ayrı-seçkiliyin bütün forma və təzahürlərini ləğv etmək üçün lazım olan tədbirləri görmək əzmində olduqlarını bildirərək, aşağıdakılar barədə razılığa gəldilər:

I HİSSƏ

Maddə 1

Hazırkı Konvensiyanın məqsədləri üçün «qadınlara qarşı ayrı-seçkilik» anlayışı siyasi, iqtisadi, sosial, mədəni, mülki və ya istənilən digər sahədə, ailə vəziyyətindən asılı olmayaraq, kişi və qadınların hüquq bərabərliyi əsasında qadınların insan hüquqları və əsas azadlıqlarının qəbul edilməsini, qadınların onlardan istifadə etmələrini və ya onları həyata keçirmələrini cinsi əlamətə görə zəiflətməyə və ya yox etməyə yönəldilən istənilən fərqləndirməni, istisnayı və ya məhdudiyyəti bildirir.

Maddə 2

İştirakçı dövlətlər qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyin bütün formalarını pisləyir, təxirə salmadan və bütün müvafiq üsullarla qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyi ləğv etmək siyasəti yürütməyə razı olur və bu məqsədlə aşağıdakıları öz öhdələrinə götürürlər:

a) əgər bu hələ edilməyibsə, kişi və qadınların hüquq bərabərliyi prinsipini öz milli konstitusiyalarına və ya digər müvafiq qanunvericiliyə daxil etmək,

qanunun və digər müvafiq vasitələrin köməyi ilə bu prinsipin praktik şəkildə həyata keçirilməsini təmin etmək;

b) qadınlara qarşı hər cür ayrı-seçkiliyi qadağan edən, lazım gəldiyi yerlərdə sanksiya tətbiq etməyi də daxil etməklə, müvafiq qanunvericilik tədbirləri görmək;

c) qadınların hüquqlarının, kişilərlə bərabər əsasda hüquqi müdafiəsini müəyyən etmək və səlahiyyətli milli məhkəmələrin və digər dövlət müəssisələrinin köməyi ilə qadınların istənilən ayrı-seçkilik aktından səmərəli müdafiə olunmalarını təmin etmək;

d) qadınlara qarşı hər hansı bir ayrı-seçkilik aktı və əməli törətməkdən imtina etmək və dövlət orqanları və müəssisələrinin bu öhdəliyə uyğun olaraq hərəkət etmələrinə təminat vermək;

e) hər hansı bir şəxs, təşkilat və ya müəssisə tərəfindən qadınlara qarşı ayrı-seçkilik hallarının ləğv edilməsi üçün bütün müvafiq tədbirləri görmək;

f) özündə qadınlara qarşı ayrı-seçkilik əks etdirən mövcud qanunları, qərarları, adətləri və təcrübələri dəyişdirmək və ya onları ləğv etmək üçün, qanunvericilik tədbirləri də daxil edilməklə, bütün müvafiq tədbirləri görmək;

q) öz cinayət qanunvericiliklərində özündə qadınlara qarşı ayrı-seçkilik əks etdirən bütün müddəaları ləğv etmək.

Maddə 3

İştirakçı dövlətlər, qadınların hərtərəfli inkişafını və tərəqqisini təmin etmək üçün bütün sahələrdə, əsasən də siyasi, sosial, iqtisadi və mədəni sahələrdə qanunvericilik tədbirləri də daxil edilməklə, bütün müvafiq tədbirləri görürlər ki, onların kişilərlə bərabər səviyyədə insan hüquqlarını və əsas azadlıqlarını həyata keçirmələrinə və bunlardan istifadə etmələrinə təminat versinlər.

Maddə 4

1. İştirakçı dövlətlərin kişilər və qadınlar arasında faktiki bərabərliyin təşəkkül tapmasını sürətləndirməyə yönəldilən müvəqqəti xüsusi tədbirlər görməsi hazırkı Konvensiyada müəyyən edildiyi şəkildə, ayrı-seçkilik hesab olunmur, amma bunlar özlüyündə qeyri-bərabər və fərqli standartların qorunub saxlanmasına heç bir dərəcədə səbəb olmamalıdır; bu tədbirlər, imkanların bərabərliyi və münasibətlərin hüquq bərabərliyi ilə bağlı olan məqsədlərə çatıldıqdan sonra ləğv edilməlidir.

2. İştirakçı dövlətlərin, hazırkı Konvensiyada təsbit edilən tədbirlər də daxil edilməklə, analığın mühafizəsinə yönəldilən xüsusi tədbirlər görməsi ayrı-seçkilik hesab olunmur.

Maddə 5

İştirakçı dövlətlər aşağıdakı məqsədlər üçün bütün müvafiq tədbirləri görürlər:

a) xürafətçi düşüncələrin kökündən yox edilməsinə, cinslərdən birinin natamamlığı və üstünlüyü ideyasına və yaxud kişi və qadınların stereotip

roluna əsaslanan adətlərin və digər praktikaların aradan qaldırılmasına nail olmaq məqsədilə kişi və qadınların sosial və mədəni davranış modelini dəyişdirmək;

b) ailə tərbiyəsinin sosial funksiya kimi analığın düzgün dərk edilməsini özündə əks etdirməsini və bütün hallarda uşaqların mənafeələrinin üstün tutulması şərti ilə, kişi və qadınların öz uşaqlarının tərbiyəsi və inkişafında ümumi məsuliyyətlərinin qəbul edilməsini təmin etmək.

Maddə 6

İştirakçı dövlətlər qadın ticarətinin və qadınların fahişəlik yolu ilə istismarının bütün növlərinin qarşısını almaq üçün qanunvericilik tədbirləri də daxil edilməklə, bütün müvafiq tədbirləri görürlər.

II HİSSƏ

Maddə 7

İştirakçı dövlətlər, ölkənin siyasi və ictimai həyatında qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyin ləğv edilməsi üzrə bütün müvafiq tədbirləri görürlər və əsasən də qadınlara kişilərlə bərabər şərtlərdə aşağıdakı hüquqları təmin edirlər:

a) bütün seçkilərdə və açıq referendumlarda səs vermək və bütün açıq səsvermə yolu ilə seçilən orqanlara seçilmək hüququ;

b) hökumətin siyasətinin formalaşmasında və həyata keçirilməsində iştirak etmək və dövlət vəzifələri tutmaq, habelə dövlət idarəçiliyinin bütün səviyyələrində bütün dövlət funksiyalarını həyata keçirmək hüququ;

c) ölkənin ictimai və siyasi problemləri ilə məşğul olan qeyri-hökumət təşkilatları və cəmiyyətlərinin fəaliyyətində iştirak etmək hüququ.

Maddə 8

İştirakçı dövlətlər qadınlara, kişilərlə bərabər şərtlərdə və heç bir ayrı-seçkiliyə yol verilmədən öz hökumətlərini beynəlxalq səviyyədə təmsil etmək və beynəlxalq təşkilatların işində iştirak etmək imkanları təmin etmək üçün bütün müvafiq tədbirləri görürlər.

Maddə 9

1. İştirakçı dövlətlər qadınlara, öz vətəndaşlığını əldə etmək, onu dəyişdirmək və ya saxlamaq sahəsində kişilərlə bərabər səviyyədə hüquqlar verirlər. Onlar əsasən bunu təmin edirlər ki, qadının nə xarici vətəndaşla nikah bağlaması, nə də ərinin nikah dövründə öz vətəndaşlığını dəyişməsi, avtomatik olaraq onun öz vətəndaşlığını dəyişməsinə gətirib çıxarmasın, onu vətəndaşlığı olmayan şəxsə çevirməsin və ərinin vətəndaşlığını qəbul etməyə məcbur edə bilməsin.

2. İştirakçı dövlətlər, öz uşaqlarının vətəndaşlığına münasibətdə qadınlara kişilərlə bərabər səviyyədə hüquqlar verirlər.

III HİSSƏ

Maddə 10

İştirakçı dövlətlər qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyin ləğv edilməsi üçün bütün müvafiq tədbirləri görürlər ki, onlara təhsil sahəsində kişilərlə bərabər səviyyədə hüquqlar təmin etsinlər, əsasən də, kişi və qadınların bərabərliyi əsasında aşağıdakıları təmin etsinlər:

a) peşə və ixtisas seçiminə yönləndirilmək üçün həm kənd, həm də şəhər rayonlarındakı bütün kateqoriyalardan olan təhsil müəssisələrində təhsilə yol tapmaq və diplom almaq üçün eyni şərait yaratmaq; bu bərabərlik məktəbəqədər, ümumi, ixtisas və ali texniki təhsil sahələrində, həmçinin, peşə hazırlığının bütün növlərində təmin edilir;

b) eyni təhsil proqramlarına, eyni imtahanlara, eyni ixtisas səviyyəsinə malik müəllim heyətinə, məktəb binalarına və eyni keyfiyyətli məktəb avadanlığına tapmaq;

c) bu məqsədə nail olmağa kömək edə biləcək birgə təlimi və təlimin digər növlərini təşviq etmək yolu ilə təlimin bütün səviyyələri və bütün formalarında kişi və qadınların rolu ilə bağlı istənilən stereotip konsepsiyaları aradan qaldırmaq;

d) təqaüd və digər təhsil müavinətlərini almaq üçün eyni imkanları yaratmaq;

e) əsasən kişi və qadınların bilik səviyyələri arasındakı istənilən fərqi, mümkün qədər sürətlə azaldılmasına yönəldilən, yaşlılar arasında savadlılığın yayılması proqramları və funksional savadlılıq proqramları da daxil edilməklə, təhsilin davam etdirilməsi proqramlarına yol tapmaq üçün eyni imkanlar yaratmaq;

f) məktəbi bitirməyən qızların sayını azaltmaq və məktəbi vaxtından əvvəl tərk etmiş qızlar və qadınlar üçün proqramlar işləyib hazırlamaq;

q) idman və fiziki hazırlıq məşğələlərində fəal iştirak etmək üçün eyni imkanlar yaratmaq;

h) ailənin sağlamlığına və rifahına yardım etmək məqsədilə, ailə həcminin planlaşdırılması haqqında informasiyalar və məsləhətlər də daxil edilməklə, təlim xarakterli xüsusi informasiyalara yol tapmaq.

Maddə 11

1. İştirakçı dövlətlər məşğulluq sahəsində qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyi ləğv etmək üçün bütün müvafiq tədbirləri görürlər ki, kişi və qadınların bərabərliyi əsasında, əsasən aşağıdakıları təmin etsinlər:

a) bütün insanların alınmaz hüququ kimi işləmək hüququ;

b) muzzla işə götürülməkdə eyni imkanlara malik olmaq hüququ, o cümlədən işə götürülmək üçün seçilərkən eyni meyarların tətbiq edilməsi hüququ;

c) peşə və ya iş növünü azad seçmək, vəzifədə yüksəlmək, məşğulluğa təminat, habelə bütün iş imtiyazları və şərtlərindən istifadə etmək hüququ, şəyirdlik, yüksək səviyyəli peşə hazırlığı və müntəzəm təkmilləşmə də daxil edilməklə, peşə hazırlığı və təkmilləşməsi almaq hüququ;

d) bərabər dəyərdə olan əməyə görə bərabər şərtlərdə imtiyazlara malik olmaq, habelə işin keyfiyyətinin qiymətləndirilməsində bərabər yanaşma da daxil edilməklə, bərabər haqq almaq hüququ;

e) sosial təminat hüququ, əsasən də təqaüdə çıxma, işsizlik, xəstəlik, əlillik, qocalıq halında və iş qabiliyyətinin itirilməsinin digər hallarında sosial təminat hüququ, habelə haqqı ödənilən məzuniyyət hüququ.

2. Ərdə və ya ana olmaları səbəbindən qadınlara qarşı ayrı-seçkilik hallarını qabaqcadan önləmək və onlara səmərəli hüquqlar təmin etmək məqsədilə iştirakçı dövlətlər aşağıdakılar üçün müvafiq tədbirlər görürlər:

a) hamiləlik əsasında və yaxud hamiləlik və doğuma görə məzuniyyət əsasında işdən azad etməni və ya işdən azad etmə zamanı ailə vəziyyətinə görə ayrı-seçkiliyi, sanksiyalar tətbiq etmək təhdidi altında qadağan etmək;

b) əvvəlki iş yerini itirməmək şərti ilə hamiləliyə və doğuma görə haqqı ödənilən məzuniyyət və ya sosial müavinətlərlə müqayisə edilə bilən məzuniyyət, staja görə birincilik və ya sosial müavinət təşviq etmək;

c) öz ailə vəzifələrini əmək fəaliyyətləri ilə və ictimai həyatda iştirak etmələri ilə eyni zamanda yerinə yetirmələri üçün valideynlərə, əsasən də, uşaqlara qayğı müəssisələri şəbəkəsi yaratmaq və onu genişləndirmək yolu ilə lazımı əlavə sosial xidmətlərin təqdim olunmasını təşviq etmək;

d) hamiləlik dövründə qadınların sağlamlığı üçün zərərli olduğu sübut edilən iş növlərində onları xüsusi müdafiə ilə təmin etmək.

3. Hazırkı maddədə toxunulan hüquqların müdafiəsi ilə bağlı qanunvericiliklər elmi-texniki biliklərin səviyyəsinə uyğun olaraq vaxtaşırı müzakirə olunur, habelə yenidən nəzərdən keçirilir, mümkün olduğu qədər ləğv edilir və ya genişləndirilir.

Maddə 12

1. İştirakçı dövlətlər səhiyyə sahəsində qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyin ləğv edilməsi üçün bütün müvafiq tədbirləri görürlər ki, kişi və qadınların bərabərliyi əsasında tibbi xidmətə, əsasən də, ailə həcmnin planlaşdırılması ilə bağlı xidmətə yol tapmağı təmin etsinlər.

2. Hazırkı maddənin 1-ci bəndinin müddəalarından asılı olmayaraq, iştirakçı dövlətlər, hamiləlik dövründə, doğuş və doğuşdan sonrakı dövrlərdə qadınları müvafiq xidmətlərlə təmin edirlər, lazım gəldikdə pulsuz xidmət göstərir, habelə hamiləlik və uşağı əmizdirmə dövrlərində müvafiq qida təqdim edirlər.

Maddə 13

İştirakçı dövlətlər iqtisadi və sosial həyatın digər sahələrində qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyi ləğv etmək üçün bütün müvafiq tədbirləri görürlər ki, kişi və qadınların bərabərliyi əsasında; əsasən də aşağıdakı bərabər hüquqları təmin etsinlər:

a) ailə müavinəti hüququ;

b) tərpənməz əmlakı girov qoymaqla borc, ssuda və digər formalarda maliyyə krediti almaq hüququ;

c) istirahətlə bağlı tədbirlərdə, idman məşğələlərində və mədəni həyatın bütün sahələrində iştirak etmək hüququ.

Maddə 14

1. İştirakçı dövlətlər kənd yerlərində yaşayan qadınların üzləşdiyi xüsusi problemləri və öz ailələrinin iqtisadi rifahının təmin olunmasında onların rolunun əhəmiyyətini, o cümlədən onların, təsərrüfatın mal istehsalı ilə bağlı olmayan sahələrindəki fəaliyyətini nəzərə alır və hazırkı Konvensiyanın müddələrinin kənd yerlərində yaşayan qadınlara tətbiq edilməsini təmin etmək üçün bütün müvafiq tədbirləri görürlər.

2. İştirakçı dövlətlər kənd rayonlarında qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyin ləğv edilməsi üçün bütün müvafiq tədbirləri görürlər ki, kişi və qadınların bərabərliyi əsasında qadınların kənd rayonlarının inkişafında iştirakını və bu cür inkişafdan mənfəət götürmələrini təmin etsinlər və bunun üçün belə qadınlara, əsasən, aşağıdakı hüquqları təmin edirlər:

a) bütün səviyyələrdə inkişaf planlarının işlənib hazırlanmasında və həyata keçirilməsində iştirak etmək;

b) ailə həcminin planlaşdırılması məsələləri ilə bağlı informasiyalar, məsləhətlər və xidmət də daxil edilməklə müvafiq tibbi xidmətə yol tapmaq;

c) sosial sığorta proqramlarının faydalarından bilavasitə istifadə etmək;

d) funksional savadlılıq da daxil edilməklə, formal və qeyri formal təhsil hazırlığının bütün növlərindən bəhrələnmək, habelə icma xidmətinin kənd təsərrüfat məsələləri üzrə məsləhətçi idarələrin bütün vasitələrinin xidmətindən, əsasən də onların texniki səviyyəsinin yüksəldilməsi üçün istifadə etmək;

e) muzzdlu iş və müstəqil əmək fəaliyyəti vasitəsilə iqtisadi imkanlara bərabər şəkildə yol tapılmasını təmin etmək üçün özünəyardım qrupları və kooperativləri təşkil etmək;

f) bütün kollektiv fəaliyyət növlərində iştirak etmək;

q) kənd təsərrüfatı kreditlərinə və borclarına, satış sisteminə, müvafiq texnologiyaya yol tapmaq və torpaq və aqrar islahatlarda, həmçinin torpaqların yenidən məskunlaşdırılması planlarında bərabər statusa malik olmaq;

h) lazımı həyat şərtlərindən, xüsusilə də mənzil şəraitindən, sanitar xidmətlərdən, elektrik və su təchizatından, habelə nəqliyyat və rabitə vasitələrindən istifadə etmək.

IV HİSSƏ

Maddə 15

1. İştirakçı dövlətlər qadınların qanun qarşısında kişilərlə bərabərliyini qəbul edirlər.

2. İştirakçı dövlətlər qadınlara kişilərlə eyni səviyyədə mülki hüquq subyekti olma səlahiyyəti və onu reallaşdırmaq üçün eyni imkanlar təqdim edirlər. Onlar, əsasən, qadınları müqavilələrin bağlanması və əmlakın idarə edilməsində bərabər hüquqlarla, habelə məhkəmə və tribunal araşdırmalarının bütün mərhələlərində bərabər münasibətlə təmin edirlər.

3. İştirakçı dövlətlər bununla razılaşırlar ki, öz hüquqi nəticəsi etibarilə qadınların hüquq subyekti olmalarını məhdudlaşdıran bütün müqavilələr və istənilən növdən olan bütün digər özəl sənədlər etibarsız hesab olunur.

4. İştirakçı dövlətlər, insanların yerdəyişmələri ilə, yaşayış yeri və daimi yaşayış yerlərini sərbəst seçmələri ilə bağlı qəbul edilən qanunvericiliklərə münasibətdə kişi və qadınlara bərabər hüquqlar təqdim edirlər.

Maddə 16

1. İştirakçı dövlətlər, nikah və ailə münasibətlərinə dair bütün məsələlərdə qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyin ləğv edilməsi üçün bütün müvafiq tədbirləri görürlər və əsasən də kişi və qadınların bərabərliyi əsasında aşağıdakıları təmin edirlər:

a) nikah bağlamaqda eyni hüquqlar;

b) ərin və ya arvadın sərbəst seçilməsində və yalnız öz istəyi və tam razılığı ilə nikah bağlamaqda eyni hüquqlar;

c) nikah dövründə və nikahın pozulması dövründə eyni hüquq və vəzifələr;

d) valideynlər kimi, ailə vəziyyətlərindən asılı olmayaraq uşaqları ilə bağlı məsələlərdə kişi və qadınların eyni hüquqları və vəzifələri; bütün hallarda uşaqların mənafeləri üstünlük təşkil edir;

e) uşaqların sayı və onların doğulmaları arasındakı müddətlərlə bağlı məsələni sərbəst və məsuliyyətlə həll etməkdə eyni hüquqlar və onlara bu hüququ həyata keçirməyə imkan verən informasiyalara, təlimə və vasitələrə yol tapmaqda eyni hüquqlar;

f) uşaqların qəyyumu, hamisi, vəkalət verəni və övladlığa götürəni olmaqda və ya milli qanunvericilikdə nəzərdə tutulduğu hallarda anoloji funksiyaları

həyata keçirməkdə eyni hüquq və vəzifələr; bütün hallarda uşaqların mənafeləri üstünlük təşkil edir;

q) kişi və qadınların eyni şəxsi hüquqları, eyni zamanda soyadını, peşəsini və məşğuliyyətini seçmə hüququ;

h) ərhlə arvadın əmlaka malik olmaqda, onu idarə etməkdə, ondan istifadə etməkdə və ona həm pullu, həm də pulsuz sərəncam verməkdə eyni hüquqları.

2. Uşaq yaşında olan şəxsin nişanlanması və nikah bağlaması hüquqi qüvvəyə malik deyildir və minimum nikah yaşını və nikahların mülki vəziyyət aktlarında məcburi qeydə alınmasını müəyyən etmək məqsədilə, qanunvericilik tədbirləri də daxil edilməklə, bütün lazımi tədbirlər görülür.

V HİSSƏ

Maddə 17

1. Hazırkı Konvensiyanın həyata keçirilməsinin gedişatını nəzərdən keçirmək üçün Qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyin ləğv edilməsi Komitəsi (bundan sonra Komitə adlanacaq) təsis edilir; o, Konvensiyanın qüvvəyə mindiyi anda 18, 35-ci iştirakçı dövlətin onu təsdiq etməsi və ya ona qoşulmasından sonra 23 yüksək mənəvi keyfiyyətlərə və hazırkı Konvensiyanın əhatə etdiyi sahələrdə sərəştəlliliyə malik olan ekspertlərdən ibarət olur. Bu ekspertlər iştirakçı dövlətlər tərəfindən, onların öz vətəndaşları arasından seçilir və şəxsi keyfiyyətdə çıxış edirlər, bu zaman coğrafi ərazilər üzrə ədalətli bölgü və müxtəlif sivilizasiya formalarının, habelə əsas hüquqi sistemlərin təmsilçiliyi nəzərə alınır.

2. Komitə üzvləri, iştirakçı dövlət tərəfindən irəli sürülən şəxslər siyahısından gizli səsvermə yolu ilə seçilirlər. Hər iştirakçı dövlət öz vətəndaşları arasından yalnız bir şəxsi namizəd göstərə bilər.

3. Birinci dəfə seçkilər hazırkı Konvensiyanın qüvvəyə mindiyi gündən 6 ay sonra keçirilir. Hər seçkinin keçirilməsinə ən azı 3 ay qalmış Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibi iştirakçı dövlətlərə 2 ay ərzində öz namizədlərini təqdim etmək təklifi ilə məktub göndərir. Baş Katib bu yolla irəli sürülən şəxslərin, əlifba sırasnda, onları irəli sürən iştirakçı dövlətlərin adları göstərilməklə, siyahısını hazırlayır və bu siyahını iştirakçı dövlətlərə təqdim edir.

4. Komitə üzvlüyünə seçkilər iştirakçı dövlətlərin Baş Katib tərəfindən Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Mərkəzi təsisatlarında çağırılan iclaslarında keçirilir. İştirakçı dövlətlərin üçdə ikisinin kvorum təşkil etdiyi bu iclaslarda o namizədlər Komitəyə üzv seçilmiş sayılırlar ki, onlar səsvermədə olan və iştirak edən iştirakçı dövlətlərin nümayəndələrinin səsələrinin ən çoxunu və səsələrin əksəriyyət çoxluğunu almış olsunlar.

5. Komitə üzvləri 4 il müddətinə seçilirlər: lakin birinci seçkilərdə seçilən doqquz üzvün səlahiyyət müddəti 2 ildən sonra başa çatır; birinci seçkilərdən

dərhal sonra həmin doqquz üzvün soyadı Komitə Sədrinin püşkünə əsasən seçilir.

6. Beş əlavə Komitə üzvünün seçkisi hazırkı maddənin 2,3 və 4-cü bəndlərinin müddəalarına uyğun olaraq otuz beşinci dövlətin Konvensiyanı təsdiq etməsindən və ya ona qoşulmasından sonra keçirilir. Bu yolla seçilən 2 əlavə üzvün səlahiyyət müddəti 2 ildən sonra başa çatır; bu iki üzvün soyadı Komitə sədrinin püşkünə əsasən seçilir.

7. Eksperti Komitə üzvü kimi öz fəaliyyətini dayandıran iştirakçı dövlət gözlənilməyən vakansiyaları doldurmaq üçün öz vətəndaşları arasından, Komitənin bəyənməsi şərti ilə digər eksperti təyin edir.

8. Komitə üzvləri Birləşmiş Millətlər Təşkilatları vəsaitindən, Baş Assambleyanın, Komitənin vəzifələrinin vacibliyini nəzərə almaqla müəyyən etdiyi qaydalar və şərtlər əsasında, Baş Assambleya tərəfindən təsdiq edilən əmək haqqı alırlar.

9. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibi Komitənin funksiyalarının hazırkı Konvensiyaya uyğun olaraq səmərəli şəkildə həyata keçirilməsi üçün lazımi işçi heyəti və maddi vəsait ayırır.

Maddə 18

1. İştirakçı dövlətlər, Komitədə baxılmaq üçün hazırkı Konvensiyanın müddəalarını yerinə yetirmək məqsədilə qəbul etdikləri qanunvericilik, məhkəmə, inzibati və ya digər tədbirlər haqqında və bu sahədə əldə edilən nəliyyətlər haqqında Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibinə aşağıdakı məruzələri göndərməyi öhdələrinə götürürlər:

a) hazırkı Konvensiyanın bunda marağı olan dövlət üçün qüvvəyə mindiyi gündən sonrakı bir il ərzində;

b) bundan sonra ən azı 4 ildən bir və bir də Komitə bu barədə sorğu göndərdiyi vaxtlar.

2. Məruzələrdə hazırkı Konvensiya üzrə öhdəliklərin yerinə yetirilmə dərəcəsinə təsir göstərən amillər və çətinliklər göstərilə bilər.

Maddə 19

1. Komitə öz prosedur qaydalarını özü təsdiq edir.

2. Komitə öz vəzifəli şəxslərini 2 il müddətinə seçir.

Maddə 20

1. Komitə hazırkı Konvensiyanın 18-ci maddəsinə uyğun olaraq təqdim olunan məruzələrə baxmaq məqsədilə, ildə bir dəfə, bir qayda olaraq 2 həftədən artıq olmayan bir müddət ərzində iclaslarını keçirir.

2. Komitənin iclasları, bir qayda olaraq, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Mərkəzi təsisatlarında və yaxud Komitənin müəyyən etdiyi istənilən digər münasib yerdə keçirilir.

Maddə 21

1. Komitə öz fəaliyyəti haqqında ildə bir dəfə İqtisadi və Sosial Şura vasitəsilə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Assambleyasına məruzə təqdim edir və iştirakçı dövlətlərdən aldığı məruzələrin və informasiyaların öyrənilməsi əsasında ümumi xarakterli təkliflər və tövsiyələr verə bilər.

Ümumi xarakterli belə təklif və tövsiyələr, əgər iştirakçı dövlətlərin bu barədə qeydləri varsa, onlarla birlikdə məruzəyə daxil edilir.

2. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibi Komitənin məruzələrini Qadınların vəziyyəti üzrə Komissiyaya məlumatlandırmaq üçün ona göndərir.

Maddə 22

İxtisaslaşdırılmış təsisatlar, hazırkı Konvensiyanın onların fəaliyyət sferasına daxil olan müddələrinin həyata keçirilməsi məsələlərinə baxılarkən, onda təmsil olunmaq hüququna malikdirlər. Komitə ixtisaslaşdırılmış təsisatlara onların fəaliyyət sferasına daxil olan sahələrdə Konvensiyanın həyata keçirilməsi barədə məruzələr təqdim etməyi təklif edə bilər.

VI HİSSƏ

Maddə 23

Hazırkı Konvensiyanın heç bir müddəası aşağıdakılarda təsbit edilən və kişilərlə qadınlar arasında hüquq bərabərliyinə nail olunmasına yardım edən heç bir müddəaya toxunmur:

a) iştirakçı dövlətlərin qanunvericiliyində; və ya

b) belə bir dövlət üçün qüvvədə olan hər hansı bir beynəlxalq konvensiyada, müqavilədə və ya sazişdə.

Maddə 24

iştirakçı dövlətlər, hazırkı Konvensiyada qəbul edilən hüquqların tam reallaşmasına nail olmaq üçün milli səviyyədə bütün lazımi tədbirləri görməyi öz öhdələrinə götürürlər.

Maddə 25

1. Hazırkı Konvensiya bütün dövlətlərin onu imzalaması üçün açıqdır.

2. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibi hazırkı Konvensiyanın depozitarisi təyin edilir.

3. Hazırkı Konvensiya təsdiq edilməlidir. Təsdiq fərmanları saxlanılmaq üçün Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibinə verilir.

4. Hazırkı Konvensiya bütün dövlətlərin ona qoşulması üçün açıqdır. Qoşulma, bu barədə sənədin saxlanılmaq üçün Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibinə verilməsi ilə həyata keçirilir.

Maddə 26

1. İstənilən iştirakçı dövlət istənilən vaxt Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibi adına yazılı məlumat göndərmək yolu ilə hazırkı Konvensiyanın yenidən nəzərdən keçirilməsini xahiş edə bilər.

2. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Assambleyası, hər hansı bir tədbirin görülməsini zəruri hesab etdiyi halda, belə xahişlə əlaqədar məhz hansı tədbirlərin görülməsinin zəruri olduğu barədə qərar qəbul edir.

Maddə 27

1. Hazırkı Konvensiya, 20-ci təsdiq fərmanı və yaxud qoşulma sənədi saxlanılmaq üçün Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibinə verildikdən sonra otuzuncu gün qüvvəyə minir.

2. 20-ci təsdiq fərmanı və yaxud qoşulma sənədi saxlanılmaq üçün Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibinə verildikdən sonra hazırkı Konvensiyanı təsdiq edən və ya ona qoşulan hər bir dövlət üçün hazırkı Konvensiya, onun təsdiq fərmanı və yaxud qoşulma sənədi saxlanılmağa verildikdən sonra otuzuncu gün qüvvəyə minir.

Maddə 28

1. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibi, dövlətlərin təsdiq və ya qoşulma anında elədikləri qeyd-şərtlərin mətnlərini alır və bütün dövlətlərə göndərir.

2. Hazırkı Konvensiyanın məqsəd və vəzifələri ilə bir araya sığmayan qeyd-şərtlərə yol verilmir.

3. Qeyd-şərtlər Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibinin adına müvafiq xəbərdarlıq göndərilməklə istənilən vaxt ləğv edilə bilər və Baş Katib sonra bu barədə bütün iştirakçı dövlətlərə məlumat verir. Bu cür xəbərdarlıq alındığı gündən qüvvəyə minir.

Maddə 29

1. İki və ya bir neçə iştirakçı dövlət arasında, hazırkı Konvensiyanın şərhı və ya tətbiqi ilə bağlı meydana çıxan və danışıqlar yolu ilə həll edilməyən istənilən mübahisə tərəflərdən birinin xahişi ilə arbitraj araşdırmasına verilir. Əgər arbitraj araşdırması barədə ərizə veriləndən sonra 6 ay ərzində tərəflər arbitraj araşdırmasının təşkili ilə bağlı razılığa gələ bilməsələr, tərəflərdən istənilən biri həmin mübahisəni, Məhkəmə Statusuna uyğun olaraq ərizə vermək yolu ilə Beynəlxalq Məhkəməyə verə bilər.

2. Hər bir iştirakçı dövlət hazırkı Konvensiyanın imzaladığı və ya təsdiq etdiyi və yaxud ona qoşulduğu anda bəyan edə bilər ki, o, özünü hazırkı maddənin birinci bəndindəki öhdəliklərlə bağlanmış hesab etmir. Digər iştirakçı dövlətlər, belə bir qeyd-şərt etmiş olan hər hansı bir iştirakçı dövlətə münasibətdə həmin maddənin göstərilən bəndindən irəli gələn öhdəlikləri daşıyırlar.

3. Hazırkı maddənin ikinci bəndinə uyğun olaraq qeyd-şərtlər etmiş olan istənilən iştirakçı dövlət Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibini xəbərdar etmək yolu ilə istənilən vaxt öz qeyd-şərtlərini ləğv edə bilər.

Maddə 30

Rus, ingilis, ərəb, ispan, çin və fransız mətnləri bərabər səviyyədə autentik olan hazırkı Konvensiya saxlanmaq üçün Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibinə verilir.

Aşağıda imza atmaqla, lazımi qaydada vəkil edilənlər hazırkı Konvensiyanın doğruluğunu təsdiq etdilər.

Baş Məclisin 18 dekabr 1979-cu il tarixli 34/180 nömrəli Qətnaməsi ilə qəbul edilmişdir

Qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğvi üzrə Konvensiyanın Fakultativ Protokolu

Baş Məclisin 54/4 sayılı 6 oktyabr 1999-cu il tarixli qətnaməsi ilə qəbul olunub.

Bu Protokolun iştirakçı-dövlətləri

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Nizamnaməsinin əsas insan hüquqlarına, insan şəxsiyyətinin dəyərinə, kişi və qadın bərabərliyinə inamı bir daha möhkəmlətdiyini, *nəzərə alaraq*,

həmçinin İnsan Hüquqları haqqında Ümumi Bəyannamənin bütün insanların azad, ləyaqət və hüquq baxımından bərabər doğulduğunu və hər bir insanın heç bir fərq qoyulmadan, o cümlədən cinsi ayrı-seçkilik olmadan Bəyannamədə göstərilən bütün hüquq və azadlıqlara malik olduğunu elan etməsini *nəzərə alaraq*,

İnsan hüquqları barədə beynəlxalq müqavilələrə və cinsi ayrı-seçkiliyə qadağa qoyan digər beynəlxalq-hüquqi sənədlərə,

həmçinin İştirakçı-dövlətlərin qadınlara münasibətdə istənilən növ ayrı-seçkiliyi tənqid etməsinin və qadınlara münasibətdə ayrı-seçkiliyin bütün müvafiq vasitələrlə təxirəsalınmadan ləğvi siyasətini aparmağa dair razılıq əldə etdiyinin göstərildiyi Qadınlara münasibətdə ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğv olunması haqqında Konvensiyaya ("Konvensiya") *istinad edərək*,

qadınlara bütün insan hüquqları və əsas azadlıqların tam və bərabər verilməsini təmin etmək, bu hüquq və azadlıqların pozulmasının qarşısını almaq üçün effektiv tədbirlər görməkdə öz qətiyyətini *təsdiqləyərək*,
aşağıdakılar barədə razılığa gəlirlər:

Maddə 1

Həmin Protokolun İştirakçı-ölkəsi ("İştirakçı-ölkə") Qadınlara münasibətdə istənilən növ ayrı-seçkiliyin ləğvi üzrə Komitənin ("Komitə") maddə 2-yə müvafiq şəkildə təqdim olunan məlumatları qəbul etmək və nəzərdən keçirmək səlahiyyətini qəbul edir.

Maddə 2

Məlumatlar İştirakçı-dövlətlərin tabeliyinə düşən, özlərinin bu İştirakçı-dövlət tərəfindən Konvensiyada göstərilmiş hər hansı bir hüquq pozuntusunun qurbanı olduqlarını iddia edən şəxslər və ya şəxslər qrupu tərəfindən göndərilə bilər. Məlumatlar ayrı-ayrı şəxslər və ya bir qrup şəxs adından göndərilirsə, bu, həmin şəxslərin razılığı əsasında edilir. Müəllifin öz hərəkətlərini bu razılıq olmadan belə əsaslandırma bildiyi hallar istisna xarakter daşıyır.

Maddə 3

Məlumatlar yazılı formada verilməli və anonim olmamalıdır. Komitə Konvensiyanın bu Protokolun iştirakçısı olmayan İştirakçı-dövlətə aid məlumatları qəbul etmir.

Maddə 4

1. Komitə, hüquq müdafiəsinin bütün mümkün daxili vasitələrinin tükəndiyinə əmin olmayınca, məlumatı nəzərdən keçirmir. Bu cür müdafiə vasitələrinin tətbiqinin səmərəsiz yubadılması və ya lazımi nəticə verməməsi istisna hal sayılır.

2. Komitə məlumatı qəbul edilməz sayır, əgər:

a) həmin məsələ Komitə tərəfindən digər beynəlxalq istintaq və ya nizamlama prosedurları daxilində nəzərdən keçirilib və ya keçirilsə;

b) o, Konvensiyanın müddəaları ilə ziddiyyət təşkil edirsə;

c) o, açıq-aydın əsassızdırsa və ya kifayət qədər əsaslandırılmayıbsa;

d) o, bu cür məlumat göndərmək üçün hüquqdan sui-istifadə xarakteri daşıyarsa;

e) məlumatın mövzusu olan faktlar bu Protokol müvafiq İştirakçı-dövlət üçün qüvvəyə minməzdən əvvəl mövcud olubsa. Bu faktlar göstərilən tarixdən sonra da mövcuddursa bu istisna haldır.

Maddə 5

1. Məlumatı alandan sonra və onun məğzinə dair qərar qəbul edilməzdən əvvəl istənilən vaxt Komitə müvafiq İştirakçı-dövlətə ehtimal edilən pozuntunun qurbanı və ya qurbanlarına düzəlməz zərər vurulmasının qarşısını almaq üçün həmin İştirakçı-dövlətin müvəqqəti tədbirlər görməsi ilə bağlı təxirəsalınmaz xahiş göndərə bilər.

2. Əgər Komitə öz diskresion hüququnu bu maddənin 1-ci bəndinə uyğun həyata keçirirsə, bu, onun məqbul və ya məlumatın məğzinə uyğun qərar qəbul etməsi demək deyil.

Maddə 6

1. Komitənin məlumatları müvafiq İştirakçı-dövlətin adı çəkilmədən qeyri-məqbul sayması istisna olmaqla və şəxs və ya şəxslərin öz adlarını bu İştirakçı-dövlətə açıqlamağa razı olduğu halda, Komitə bu Protokola uyğun olaraq ona göndərilmiş istənilən məlumatı məxfi qaydada müvafiq İştirakçı-dövlətin nəzərinə çatdırır.

2. Bildiriş almış İştirakçı-dövlət 6 ay ərzində Komitəyə bu məsələni və əgər həmin İştirakçı-dövlət tərəfindən görülməsi mümkün olan hər hansı tədbirlər həyata keçirilibsə, onları aydınlaşdıran izahat və ya bəyanatlar təqdim edir.

Maddə 7

1. Komitə bu Protokola uyğun şəkildə alınmış məlumatlara, ayrı-ayrı şəxslər və ya şəxslər qrupu tərəfindən və ya onların adından və İştirakçı-dövlət tərəfindən ona təqdim olunmuş bütün informasiya müvafiq tərəflərə ötürülüb, onları nəzərə alaraq baxır.

2. Bu Protokolda nəzərdə tutulan məlumatları nəzərdən keçirərkən Komitə qapalı iclaslar keçirir.

3. Komitə məlumatı öyrəndikdən sonra onunla bağlı fikirlərini və əgər tövsiyələri də varsa onlarla birlikdə müvafiq tərəflərə ötürür.

4. İştirakçı-Dövlət lazımi surətdə Komitənin rəyini tövsiyələrlə birlikdə nəzərdən keçirir və Komitəyə altı ay ərzində Komitənin rəyi və tövsiyələrini nəzərə almaqla görülməli istənilən tədbirlər barədə informasiyanın da daxil olduğu yazılı cavab göndərir.

5. Komitə İştirakçı-Dövlətə onun rəy və tövsiyələrinə cavab olaraq həyata keçirdiyi istənilən tədbir barədə, o cümlədən, əgər lazım bilərsə, İştirakçı-Dövlətin Konvensiyanın 18-ci maddəsinə uyğun olaraq edilən sonrakı məruzələrində də əlavə məlumat təqdim etməyi təklif edə bilər.

Maddə 8

1. Əgər Komitə İştirakçı-Dövlət tərəfindən Konvensiyada əksini tapmış hüquqların ciddi və ya müntəzəm pozulduğunu göstərən dəqiq məlumat alırsa, Komitə həmin İştirakçı-Dövlətə informasiyanın öyrənilib araşdırılmasında əməkdaşlıq etməyi və müvafiq informasiya ilə əlaqədar iradlarını təqdim etməyi təklif edir.

2. Marağında olan İştirakçı-Dövlət tərəfindən təqdim olunmuş istənilən irad, eləcə də onun əlində olan digər dəqiq informasiyalar nəzərə alınmaqla, Komitə özünün bir və ya bir neçə üzvünü təhqiqat aparmaq və Komitəyə təcili məruzə təqdim etmək üçün təyin edə bilər. Belə hallarda bu, məqbul sayılır və İştirakçı-Dövlətin icazəsi ilə təhqiqat onun ərazisində də aparıla bilər.

3. Belə təhqiqatın nəticələrini öyrəndikdən sonra, Komitə bu nəticələri istənilən irad və tövsiyələrlə bərabər müvafiq İştirakçı-Dövlətə göndərir.

4. Komitənin yolladığı nəticələr, qeyd və tövsiyələr alınandan sonra müvafiq İştirakçı-Dövlət altı ay ərzində ona öz qeydlərini təqdim edir.

5. Bu cür təhqiqat məxfi aparılır və bu işin bütün mərhələlərində bu İştirakçı-Dövlət tərəfindən əməkdaşlığın təmin olunması üçün tədbirlər görülür.

Maddə 9

1. Komitə İştirakçı-Dövlətə Konvensiyanın 18-ci maddəsinə uyğun olaraq edilən məruzələrinə bu Protokolun 8-ci maddəsinə uyğun olaraq aparılmış təhqiqatlarla bağlı həyata keçirdiyi istənilən tədbirlər barədə ətraflı məlumat daxil etməyi təklif edə bilər.

2. Lazım gələrsə maddə 8.4-də göstərilmiş altı aylıq müddət bitdikdən sonra Komitə iştirakçı-Dövlətə bu cür təhqiqatla bağlı həyata keçirdiyi tədbirlər barədə onu məlumatlandırmağı təklif edə bilər.

Maddə 10

1. İstənilən İştirakçı-Dövlət bu Protokolun imzalanması və ya ratifikasiyası və ona qoşulması zamanı Komitənin maddə 8 və 9-da nəzərdə tutulan səlahiyyətlərini qəbul etmədiyini bəyan edə bilər.

2. Bu maddənin 1-ci bəndinə uyğun bəyanat vermiş İstənilən İştirakçı-Dövlət Baş Katibi xəbərdar etmək yolu ilə bu bəyanatdan imtina edə bilər.

Maddə 11

İştirakçı-Dövlət onun tabeliyində olan şəxslərin Komitəyə bu Protokola uyğun olaraq məlumat göndərməsi səbəbindən pis davranmaya və ya hədə-qorxuya məruz qalmaması üçün bütün lazımi tədbirləri görür.

Maddə 12

Komitə Konvensiyanın 21-ci maddəsində nəzərdə tutulan illik məruzəsinə özünün bu Protokola müvafiq fəaliyyəti barədə qısa hesabat da daxil edir.

Maddə 13

Hər bir İştirakçı-Dövlət Konvensiyanı və bu Protokolu geniş yaymağı və elan etməyi və əsasən həmin İştirakçı-Dövlətə aid məsələlərlə bağlı Komitənin fikir və tövsiyələrinə dair məlumatların alınmasında əməkdaşlıq etməyi öhdəsinə götürür.

Maddə 14

Komitə bu Protokolun onun üzərinə qoyduğu funksiyaları yerinə yetirən zaman riayət olunmalı üsullara dair öz qaydalarını işləyib hazırlayır.

Maddə 15

1. Bu Protokol Konvensiyanı imzalamış, təsdiqləmiş və ya ona qoşulmuş istənilən dövlət üçün imzalanmaya açıqdır.
2. Bu Protokol Konvensiyanı təsdiqləmiş və ya ona qoşulmuş istənilən dövlət tərəfindən ratifikasiya edilə bilər. Ratifikasiya edilmiş fərmanlar saxlanmaq üçün Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş katibinə verilir.
3. Bu Protokol Konvensiyanı təsdiqləmiş və ya ona qoşulmuş istənilən dövlət üçün qoşulmaya açıqdır.
4. Qoşulma prosesi qoşulma haqqında sənədin Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş katibi yanında sənədlər siyahısında saxlanması üçün təqdim edilməsi yolu ilə həyata keçirilir.

Maddə 16

1. Bu Protokol onuncu ratifikasiya fərmanının və ya qoşulma haqqında onuncu sənədin Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş katibi yanında depozitə qoyulduğu gündən üç ay sonra qüvvəyə minir.
2. Bu Protokolu ratifikasiya edən və ya onun qüvvəyə minməsindən sonra ona qoşulmuş istənilən dövlət üçün bu Protokol onun öz ratifikasiya fərmanının və ya qoşulma haqqında sənədinin depozitə qoyulduğu gündən üç ay sonra qüvvəyə minir.

Maddə 17

Bu Protokola düzəlişlər yolverilməzdir.

Maddə 18

1. İstənilən İştirakçı-Dövlət Bu Protokola düzəlişlər təklif edə və onları Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş katibinə təqdim edə bilər. Sonra Baş katib təklif olunmuş istənilən düzəlişləri İştirakçı-Dövlətlərə göndərir və xahiş edir ki, bu təklifləri nəzərdən keçirmək və səsvermə aparmaq məqsədilə İştirakçı-Dövlətlərin konfransının çağırılmasının lehinə olub olmadıqları barədə ona məlumat versinlər. Əgər İştirakçı-Dövlətlərin ən azı üçdən biri belə konfransın çağırılmasının lehinə olarsa, Baş katib Birləşmiş Millətlər Təşkilatının himayəsi altında konfrans təşkil edir. Bu konfransa qatılan və səsvermədə iştirak edən İştirakçı-Dövlətlər tərəfindən qəbul edilmiş istənilən düzəliş təsdiqlənmək üçün Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Məclisinə verilir.
2. Düzəlişlər Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Məclisi tərəfindən təsdiq olunandan və Bu Protokolun İştirakçı-Dövlətlərinin əksər üçdə-ikisi tərəfindən onların konstitusiyaya qaydalarına uyğun şəkildə qəbul edildikdən sonra qüvvəyə minir.

3. Düzəlişlər qüvvəyə mindikdən sonra onlar bu düzəlişləri qəbul etmiş İştirakçı-Dövlətlər üçün məcburi olur, digər iştirakçı-Dövlətlər üçünə bu Protokolu əvvəlki müddəaları və onların qəbul etdiyi düzəlişlər qüvvədə olur.

Maddə 19

1. İstənilən İştirakçı-Dövlət istənilən vaxt Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş katibinin adına yazılı bildiriş göndərmək yolu ilə bu Protokolu etibarsız saya bilər. Etibarsız sayılma Baş katibin bildiriş aldığı gündən altı ay sonra qüvvəyə minir.

2. Etibarsız sayılma bu Protokolu müddələrinin 2-ci maddəyə uyğun təqdim olunmuş istənilən məlumatla və ya 8-ci maddəyə müvafiq olaraq, denonsasiyanın qüvvəyə mindiyi tarixədək başlamış istənilən təhqiqat işinə tətbiq olunmasına xələl gətirmir.

Maddə 20

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş katibi bütün dövlətlərə xəbər verir:

- a) bu Protokola əsasən imzalanma, təsdiq etmə və qoşulma barədə;
- b) bu Protokolu qüvvəyə mindiyi tarix və 18-ci maddəyə əsasən istənilən düzəlişlər barədə;
- c) 19-cu maddəyə müvafiq olaraq istənilən ləğv etmə barədə.

Maddə 21

1. Bu Protokol ingilis, ərəb, ispan, Çin, rus və fransız dillərində olan mətnləri bərabər qüvvəyə malikdir və saxlanmaq üçün Birləşmiş Millətlər Təşkilatının arxivinə verilir.

2. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş katibi bu Protokolu təsdiqlənmiş nüsxələrini Konvensiyanın 25-ci maddəsində göstərilmiş bütün dövlətlərə göndərir.

Texniki tərtibatçı və dizayner:
Əli Fərzəliyev

İSBN: 976-9952-8072-9-5

Yığırma verilmişdir: 01.04.2012

Çapa imzalanmışdır: 24.04.2012

Format: 60x84, 16/1, 16 çap vərəqi

NAT MMC tərəfindən ofset üsulu ilə çap edilmişdir.

Tiraj: 600.

Bu nəşr pulsuz yayılır

